



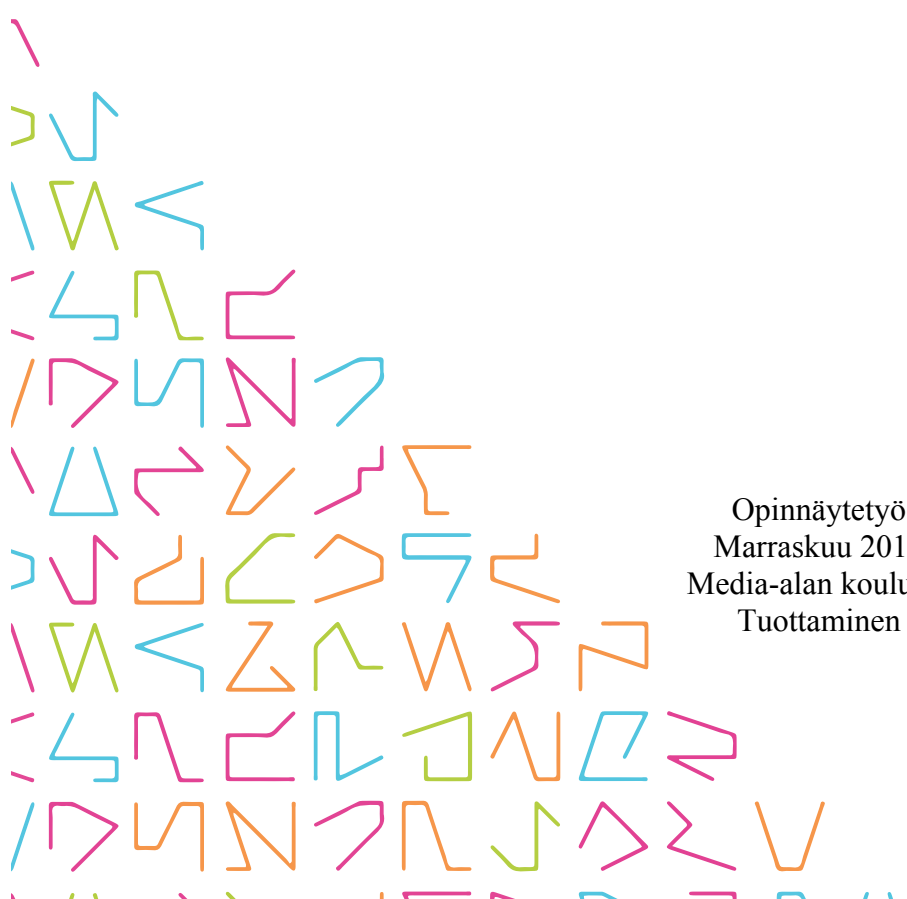
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

NAISET SUOMALAISTEN ELOKUVIEN

TEKNISISSÄ TYÖRYHMISSÄ

Lina Kuhanen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2018
Media-alan koulutus
Tuottaminen



TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan koulutus
Tuottaminen

KUHANEN, LINA

Naiset suomalaisten elokuvien teknisissä työryhmissä

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 3 sivua
Marraskuu 2018

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin naisten asemaa suomalaisten elokuvien teknisissä työryhmissä. Työn tavoite oli tuoda ääni naisammattilaisille sekä laittaa alalla työskentelevien ajatukset liikkeelle tasa-arvoisemmasta tulevaisuudesta. Tarkoituksena oli käsitellä aihetta tutkien ilmiötä ja etsien syitä naisten vähyydelle elokuva-alan teknisillä osastoilla. Tutkimusta varten on koottu selvitys vuoden 2017 suomalaisten elokuvien työryhmistä sekä haastateltu kuutta alalla työskentelevää ammattilaista heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään naisista teknisissä ammateissa.

Suomalaisten elokuvien työryhmien sukupuolijakaumaa tutkiva selvitys osoitti, että miehiä on alalla ja etenkin teknisillä osastoilla huomattavasti enemmän kuin naisia. Oli siis selvitettävä mistä tämä johtuu. Suomen elokuvakouluista saatujen tilastojen mukaan teknisillä suuntauksilla, lukuun ottamatta äänisuunnittelua, on melko tasaiset sukupuolijakaumat, joten koulutuksesta ei löytynyt syytä naisten määrän pienuudelle. Selkein ja nopein tapa selvittää syitä ilmiölle, oli haastatella tätä opinnäytetyötä käsitteleviä henkilöitä, eli media-alan teknisillä osastoilla työskenteleviä naisia. Heillä jokaisella oli oma näkemys asiasta, mutta he myös sanoivat, etteivät tiedä tarkkaa syytä sille, miksi ala on niin miesvaltainen.

Haastateltavat uskoivat syyn naisten vähyydelle johtuvan työn fyysisyydestä sekä tekniisyydestä. He eivät kuitenkaan nähneet esteitä sille, etteikö naiset voisi pärjätä alalla miesten tavoin. Haastateltavilla oli enimmäkseen positiivisia kokemuksia miesvaltaisella alalla työskentelystä ja jokainen piti omasta työstään. Tärkeimmäksi kriteeriksi alalle soveltuvuuteen mainittiin motivaatio ja halu työtä kohtaan. Tutkimusta on mahdollista laajentaa käsittelemään media-alaa laajemmin sekä tutkimaan palkkausta.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media (Film and Television)
Producing

KUHANEN, LINA
Women in Technical Teams of Finnish Film Projects

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 3 pages
November 2018

The purpose of this thesis was to study women who work technical teams in Finnish film industry. The goal was to give a voice to female professionals and to make people working in the industry to think about creating a more equal future. The purpose of this thesis was to look for reasons why there are so few females doing technical work in the film industry. A study of crew members in Finnish films from 2017 was made for this thesis. Also six professionals were interviewed to gather information their experiences and views about working in technical jobs.

The study of the gender distribution of Finnish film crews showed that there are far more men working in the industry than women, especially in the technical areas. The reasons behind this were examined next. According to statistics on Finnish film schools' technical trends, with the exception of sound design, are quite equal in gender, so no reason for was found in education. The best and quickest way to find out the reasons for the phenomenon was to interview people working in the field and in technical teams. They each had their own view on the matter, but none of them knew the exact reason why the industry is so male-dominated.

The interviewees believed the reason for the lack of women in technical work had to do with the physical nature of the work and the technology. However, they did not see why women could not be able to survive in the field, like men. The interviewees had mostly positive experiences of working in a male-dominated industry and everyone liked their own work. The most important criterion to be suitable for working in films was the motivation and the desire to work. It is possible to extend this study by researching not only films but also television and other sections of media, and by investigating pay rates.

Key words: gender equality, technical departments, film industry

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	ELOKUVAN HISTORIAA LYHYESTI.....	7
2.1	Elokuvien historiaa	7
2.2	Suomalainen elokuva.....	8
2.3	Naiset elokuva-alan ammattilaisina.....	9
2.3.1	Naiset ohjaajina.....	10
2.3.2	Naiset elokuvatekniikan takana	11
2.3.3	Naiset monitaitureina	11
2.4	Naiset suomalaisten elokuvien ammattilaisina.....	12
2.4.1	Kulta-ajan neljä naista.....	12
2.4.2	Naiset kuvaajina ja leikkaajina	12
3	SELVITYS SUOMALAISTEN ELOKUVIEN TYÖRYHMISTÄ.....	14
3.1	Selvityksen kokoaminen ja tarkoitus	14
3.2	Vuoden 2017 suomalaiset elokuvat	15
3.3	Salla Hämäläisen selvitys vuoden 2016 suomalaisista elokuvista	17
3.4	Päätelmät selvitysten tuloksista	19
4	ELOKUVA-ALAN KOULUTUS SUOMESSA	21
4.1	Teknisen alan opiskelijoiden sukupuolijakauma korkeakouluissa.....	21
4.2	Päätelmiä aiheesta.....	24
5	AMMATTILAISTEN HAASTATTELUT.....	26
5.1	Haastattelumenetelmät ja -prosessi.....	26
5.2	Kokemuksia naisista teknisissä ammateissa.....	27
5.3	Näkemyksiä, miksi naisia on vähemmän kuin miehiä.....	30
5.4	Työryhmän kokoonpano ja työllistyminen.....	31
5.5	Haastateltavien omia kokemuksia alalla työskentelystä.....	33
5.6	Haastattelujen yhteenveto.....	35
6	POHDINTA	37
	LÄHTEET.....	39
	LIITTEET	41
	Liite 1. Selvitys vuoden 2017 suomalaisista elokuvista.....	41
	Liite 2. Salla Hämäläisen taulukko vuoden 2016 suomalaisista elokuvista.....	42
	Liite 3. Teemahaastattelukysymykset	43

1 JOHDANTO

Ennen elokuva-alalle päätymistäni en tiennyt elokuvien tekemisestä mitään. Minulla ei ollut ennakkoasenteita tai odotuksia, enkä osannut ajatellakaan, kuinka vahvasti miehet johtavat alaa. Toisena opiskeluvuotenaani päädyin tuottamaan kahden naisen lopputyötä nimeltään Eros, jonka työryhmä oli vahvasti naisvaltainen. Eroksesta tuli lopulta todella kaunis ja korkealaatuinen lyhytelokuva ja koko tuotantoprosessi sujui ongelmitta. Projektin aikana tunsin suurta vahvuutta ja ylpeyttä juurikin työryhmämme naisista, sillä olin jo siihen mennessä ymmärtänyt, kuinka vähän naisia on johtoasemissa ja teknisissä tehtävissä niin koulumaailmassa kuin ammattikentälläkin. Eros inspiroi minua tutkimaan naisten asemaa teknisissä rooleissa, eli kuvaajina, leikkaajina, valaisijoina, äänisuunnittelijoina sekä näiden osastojen työntekijöinä ammattimaailmassa. Haluan itse olla mukana muuttamassa alaa tasa-arvoisemmaksi ja monimuotoisemmaksi.

Työni keskeinen käsite on tekninen työryhmä. Se pitää sisällään kuvauksen, äänisuunnittelun sekä äänittämisen, valaisun, gripin ja leikkauksen osastojen kaikki työntekijät harjoittelijoista esimiehiin. Muihin kuin teknisiin työryhmiin lasken ohjauksen, apulaisohjauksen, tuotannon, järjestyksen, lavastuksen, puvustuksen ja maskeerauksen osastot ja niiden kaikki työntekijät. Osastojen esimiehistä käytän lyhennettä HOD, joka tulee englanninkielen termistä Head of Department.

Opinnäytetyöni aihe on minulle henkilökohtaisesti tärkeä, sillä tulevaisuudessa minä saatan olla se, joka työryhmiä kokoaa ja haluan omalta osaltani edistää naisten työllistymistä ja kasvua miesvaltaisella alalla. Rajaan sukupuolet vanhanaikaisesti miehiin ja naisiin siksi, ettei käsittelemieni aiheiden tiimoilta löydy tilastotietoa muunsukupuolisista alan ammattilaisista. En ota työssäni kantaa #metoo -liikkeeseen tai käsittele alalla ilmentynyttä seksuaalista häirintää.

Työni tavoite on tuoda ääni teknisillä aloilla työskenteleville naisille sekä pistää elokuva-alan ammattilaisten ja tulevien ammattilaisten ajatukset liikkeelle tasa-arvoisemmasta tulevaisuudesta alalla. Työn tarkoitus on kuvailla ilmiötä ja esitellä teknisillä aloilla työskentelevien kokemuksia ja mielipiteitä aihetta koskien. Rajaan aiheeni pääosin Suomen elokuva-alaan ja sen tekijöihin, mutta historiaa käsitellessäni kerron alasta yleisesti ja maailmanlaajuisesti. Empiirinen aineisto eli ammattilaisten teemahaastattelut ovat rajattu

hieman laiveammin koskemaan elokuva-alan lisäksi animaatiota sekä tv-tuotantoja. Työni lähteinä toimivat painettu aineisto, sähköiset lähteet kuten internetsivustot ja sähköpostitiedustelut sekä teemahaastattelut. Käsittelin lähteitä objektiivisesti, vaikka osan kohdalla oma subjektiivinen kokemus ja näkemys yrittivät ottaa minusta vallan. Koska aiheesta on kirjoitettu melko vähän työhöni sopivia tekstejä, lähteeni ovat suurimmaksi osaksi suuntaa-antavia ja yksittäisten henkilöiden näkemyksiä. Tämän vuoksi työtä tulee lukea ajatuksella: oikeita vastauksia ei ole. Työni on suunnattu kaikille elokuva-alalla työskenteleville, mutta erityisesti naisille, jotka haaveilevat urasta teknisellä osastolla.

Työni alkaa katsauksella elokuva-alan historiaan, jotta olisi helpompi ymmärtää nykypäivän tilannetta. Historiaosuuden jälkeen keskityn suomalaisten elokuvien työryhmien sukupuolijakaumaan, jota olen tutkinut tekemäni selvityksen sekä äänisuunnittelija Salla Hämäläisen selvityksen kautta. Tämä jälkeen puhun Suomen elokuvakoulujen sukupuolijakaumasta teknisillä osastoilla ja lopuksi avaan ammattilaisten ajatuksia aiheesta teemahaastattelujen pohjalta.

2 ELOKUVAN HISTORIAA LYHYESTI

Elokuva on taiteenlajina muihin verrattuna todella nuori. Se on kehittynyt vuosisadassa äärimmäisen kovaa vauhtia pisteeseen, jossa hahmot tekevät yliluonnollisia asioita täysin uskottavan näköisesti. Seuraavassa kappaleessa kerron lyhyesti, kuinka elokuva kehittyi tarinalliseksi taiteeksi sekä millainen oli suomalaisen elokuvan alkutaival.

2.1 Elokvien historiaa

Baghin (1998) mukaan elokuvan synnystä on olemassa kaksi eri teoriaa: idealistinen tulkinta sekä materialistinen tulkinta. Hän kertoo, että ranskalaisen teoretikon ja kriitikon André Bazinin mukaan idea ja haave elokuvasta ovat olleet ihmisten mielissä aikojen alusta saakka. Ihminen on aina halunnut taltioida elämää juuri sellaisena kuin se on ja vangita aikaa. Bazin myös vetoaa idealistiseen näkemykseensä sillä, että ”aikakautensa lapset” Edison ja Lumière eivät arvostaneet elokuvaa taiteena, vaan ainoastaan keksintönä. (1998, 17.)

Materialistinen tulkinta taas sijoittuu 1800-luvun loppupuolelle, kun kaupungistumisen myötä ihmiset kaipasivat uudenlaisia huvituksia perinteisten taidemuotojen ohelle. Tuohon aikaan teollistuminen oli myös kovassa vauhdissa ja tekniikan kehitys mahdollisti myös elokuvatekniikan kehityksen 1820-luvulla. Elokvauksen kehitys on oikeastaan alkanut jo vuosisatoja ennen kuin ensimmäinen toimiva videokamera on keksitty. Aikojen saatossa on Aristoteleen havainnosta camera obscurasta, eli mustaan huoneeseen tulevasta pienestä valoreiästä heijastuu seinään ylösalaisin oleva kuva, on kehitelty monenlaisia tapoja tallentaa kuvaa. Leonardo Da Vinci havaitsi vuoden 1500 paikkeilla, että camera obscuralla saa aikaan myös auringon valaisema ylösalaisin oleva maisema. Tästä kehittyi valokuvaus, joka on ollut elokuvauksen edellytys. (1998, 18, 20.)

Elokuva on siis taiteenlajina uusi, vain reilu satavuotias (Nummelin 2009, 9). Nykypäivänä elokuvat ovat ottaneet suuren harppauksen eteenpäin erikoistehosteiden osalta ja katsojat ymmärtävät elokuvan ja todellisuuden eron. Asiat olivat toisin, kun ensimmäisiä elokuvia ja videotallenteita näytettiin yleisölle. Olen itsekkin kuullut tarinan siitä, kuinka yleisö olisi joutunut pakokauhun valtaan Lumiéren veljesten *Juna saapuu asemalle* näytöksessä, sillä he luulivat junan tulevan läpi valkokankaasta. Ensimmäiset elokuvat olivat

hyvin lyhyitä, korkeintaan minuutin mittaisia videoita yhdestä tapahtumasta (Nummelin 2009, 17).

Yksi ensimmäisistä elokuvan lajityypeistä oli attraktioelokuvat, joissa katsojaa pyrittiin hämmästyttämään tai jopa järkyttämään näkemällään. Esimerkkinä Nummelin (2009, 18) käyttää amerikkalaista elokuvaa, jossa sirkuselefantti tapetaan sähköiskulla. Attraktioelokuvien aikakausi ei kuitenkaan kestänyt kauaa, sillä heti 1900-luvun alussa kehittyivät ensimmäiset kerronnalliset elokuvat, kun leikkaustekniikka kehittyi. Edwin S. Porterin elokuvaa *Suurta junaryöstöä* (1903) pidetään ensimmäisenä nykyaikaisena elokuvana. Siinä on selkeä tarina sekä samanaikaista leikkausta, joka oli harvinaista vielä 1900-luvun alussa. Kun elokuvaan ymmärrettiin ottaa mukaan lähikuvia 1910-luvulla, saatiin elokuvaan mukaan myös lisää tunnetta. (Nummelin 2009, 19-21.) Leikkauksen kehittyminen mullisti siis elokuvan täysin.

Seuraava iso askel elokuvateollisuudelle oli äänielokuvien synty 1920-luvulla, vaikkakin ääntä oli yritetty yhdistää kuvaan jo 1800-luvun puolella. Ensimmäisenä äänielokuvana pidetään vuoden 1927 Alan Croslandin elokuvaa *Jazz-laulajaa*. Kun ääni onnistuttiin liittämään kuvaan sopivalla menetelmällä, nappasi Hollywood siitä kopin. Western Electric -yhtiö kehitti Vitaphonen, jossa ääniraita kulki kuvaraidan vieressä. Tästä tuli lopulta alan hyväksytty standardi, jota käytettiin aina digiaikaan asti. Ensimmäiset äänielokuvat olivat hieman yksiulotteisia ja staattisia, sillä äänitystekniikka oli vielä heikko. Mikrofonit äänittivät kaiken ympäriltään, jonka vuoksi kamera oli suljettava puiseen laatikkoon, jotta sen surina vaimenisi. (Nummelin 2009, 41-42.)

Elokuvan kehitys minuutin pituisista kuvatalenteista nykypäivän aidolta näyttäviin tietokoneanimaatioihin on suuri ja tapahtunut hyvin lyhyessä ajassa.

2.2 Suomalainen elokuva

Suomalainen elokuva on kehittynyt hieman muita länsimaita myöhemmin, mutta on kuitenkin käynyt läpi samoja vaiheita kuin muuallakin. Erityisesti 1930-1950 -luvuilla suomalainen elokuva kukoisti ja elokuvateattereita oli ympäri maata. Valitettavasti lähes kaikki varhaiset kotimaiset elokuvat ovat kadonneet, mukaan lukien kaikista ensimmäinen elokuva *Salaviinanpolttajat* vuodelta 1907. (Nummelin 2009, 132.)

Vuonna 1920 valmistui Teuvo Puron ohjaama elokuva *Ollin oppivuodet*, joka on elokuvahistoriamme varhaisin kokonaan säilynyt elokuva. 1910-1920-luvuilta lähtien elokuvateollisuus lähti nousuun, kun tekniikka ja resurssit paranivat. Silloin perustettiin ensimmäiset studiot sekä Suomen suurin ja pitkäaikaisin tuotantoyhtiö Suomi-Filmi. Suomi-Filmi sekä Suomen Filmitöiteollisuus muokkasivat suomalaisen elokuvan tietynlaiseksi kevyeksi maalaisromanttiseksi tuotannoksi, josta edelleen käytetty termi *suomifilmi* on lähtöisin. Juurikin yhtä Suomi-Filmin perustajista, Erkki Karua, pidetään ensimmäisenä merkittävänä suomalaisena elokuvaohjaajana elokuvallaan *Nummisuutarit* vuodelta 1923. (Nummelin 2009, 134-135.)

Äänielokuva kantautui Suomeen vuonna 1931 tuotantoyhtiö Lahyn-filmin elokuvassa *Sano se suomeksi*. Äänielokuvien on sanottu muokanneen suomalaista elokuvaa suuresti, sillä katsojat halusivat nauttia elokuvista omalla äidinkielellään. Seuraava suuri menestys elokuva-alalla oli vuonna 1941 valmistunut T.J. Särkän elokuva *Kulkurin valssi*, jossa esiintyivät kansan suosikit Tauno Palo ja Ansa Ikonen. (Nummelin 2009, 137.)

1950-luvulla kotimainen elokuvateollisuus koki kolauksen, kun televisiot rantautuivat suomalaisiin koteihin sekä maahan tuotiin yhä enemmän ulkomaalaisia elokuvia. Teollisuuden taloustilanteen muutos vaikutti myös siihen, että elokuvien tukirahat pienenevät ja Suomen Filmitöiteollisuus alkoi tuottaa halvemmalla budjetilla viihde-elokuvia. Nämä elokuvat eivät suurta kansaa miellyttäneet, sillä viihde koettiin vähempiarvoiseksi kuin taide-elokuvat. Lopulta koko maassa ei enää haluttu tukea viihteellisiä elokuvia, joten viihdetaitelijat, kuten Spede Pasanen, joutuivat rahoittamaan ja tuottamaan elokuvansa yksityisesti. Modernilla ja viihteen aikakaudella elokuvien tuotanto väheni huomattavasti. Vasta 1980-luvulla tukijärjestelmää uudistettiin niin, että elokuvien määrä lähti hiljalleen nousuun. (Nummelin 2009, 140-141.)

2.3 Naiset elokuva-alan ammattilaisina

Tässä luvussa otan selvää ja pohdin millaisissa työrooleissa naiset ovat elokuvan alkuaikoina olleet, kuinka he ovat vaikuttaneet elokuvien kehitykseen ja ovatko he olleet vain kauniita kasvoja katsojille.

2.3.1 Naiset ohjaajina

Olen lyhyen elokuva- ja tv-urani aikana kuullut useampaankin otteeseen, kuinka tämä ala on miesten ala; naisohjaajia on huomattavasti vähemmän kuin miehiä, tuotantoyhtiöiden johtajina istuu lähinnä miehiä ja naisten on ollut hankalampi edetä urallaan. Elokuvan kehityksestä ja historiasta lukiessani panin myös merkille, että kaikki kirjailijoiden mainitsemat henkilöt olivat miehiä. Kiinnostuinkin tämän ansiosta tutkimaan, milloin naiset ovat niin sanotusti päässeet mukaan tälle ”miesten alalle” ja missä rooleissa. Oma käsitykseni on myös ollut se, että naisilta on jopa kielletty elokuvien toteuttava puoli ja he ovat alkuaikoina olleet vain kassamagneetteja ja kauniita kasvoja. Yllätyksekseni selvisi kuitenkin, että naiset ovat olleet alalla heti elokuvien alusta lähtien niin ohjaajina, leikkaajina, tuottajina että tekniikan kehittäjinä.

Ensimmäisenä naisohjaajana pidetään ranskalaista Alice Guy-Blachéa, joka aloitti uransa jo 1800-luvun lopussa, samoihin aikoihin kuin Lumiéren veljekset pitivät ensimmäisen elokuvanäytöksensä. Hänen ensiohjauksensa *La Fée aux Choux* (engl. *The Cabbage Fairy*) valmistui vuonna 1896 ja se saattaa todellisuudessa olla ensimmäinen fiktiivinen elokuva, vaikka siitä harvoin mainitaan. (Hutchinson 2016.) Guy-Blaché oli myös yksi ensimmäisistä ohjaajista, joka käytti teoksissaan ajalle uusia tekniikoita, kuten split screeniä, eli kahta kuvaa vierekkäin, kaksoisvalotusta, eli kaksi kuvaa päällekkäin sekä yhdisti äänen kuvaan vuosikymmeniä ennen ensimmäistä äänielokuvaa *The Jazz Singeriä* (Bartyzel 2013). Toinen merkittävä mykkäelokuva-ajan ohjaaja on amerikkalainen Lois Weber, joka aloitti uransa miehensä Phillips Smalleyn kanssa vuonna 1907. Pariskunta näytteli ja ohjasi yhdessä Weberin kirjoittamia käsikirjoituksia ja vuonna 1914 valmistuikin ensimmäinen amerikkalaisen naisen ohjaama elokuva *The Merchant of Venice*, jonka Weber ohjasi miehensä kanssa. (Women Film Pioneers Project: Lois Weber N.d.) Naiset ovat siis olleet jopa ohjaajina heti elokuvatekniikan kehityksestä asti ja etenkin Guy-Blaché on kehittänyt alaa huimasti eteenpäin. Hänen työnsä tunnustettiin kuinkin vasta hänen uransa loppupuolella (Bartyzel 2013).

2.3.2 Naiset elokuvatekniikan takana

Naisia on pidetty näppärinä käsistään ja tästä syystä leikkaus on alun perin ollut työtä lähinnä nuorille naisille, jotka suostuivat alhaiseen palkkaan ollakseen mukana elokuva-tuotannossa. Leikkaustekniikan alkuaikoina leikkaajia kutsuttiin nimensä mukaan *leikkaajiksi* (engl. *cutter*), koska he tosiaan vain leikkasivat filmiä ja liittivät yhteen. Yhdysvaltalainen Margaret Booth oli alansa pioneeri ja kehitti leikkausprosessia tuottajan Irving Thalbergin kanssa. Thalberg ihastui Boothin näkemyksiin ja inspiroitui kutsumaan tätä *film editoriksi*, jonka seurauksena termi *cutter* alkoi hiipua historiaan. Booth leikkasi uralaan useita elokuvia, mutta merkittävin oli vuoden 1935 elokuva *Mutiny on the Bounty*, josta hän sai Oscar-ehdokkuuden. Boothin ansiosta on siis edelleen käytössä termi *film editor*, joka on kääntynyt myös suomenkielelle, kun puhutaan editoimisesta. Toinen elokuvien teknistä puolta kehittänyt nainen on Dorothy Arzner, joka kehitti puomimikin onkivavasta 1930-luvulla. (Puchko 2015.)

2.3.3 Naiset monitaitureina

Naiset myös ohjasivat, tuottivat ja leikkasivat suuria määriä elokuvia samalla kun esiintyivät herttaisina roolihahmoina. Hyvänä esimerkkinä tästä on pohjoisamerikkalainen näyttelijä-tuottaja-käsikirjoittaja Mary Pickford, joka perusti oman yrityksensä vuonna 1916 ja siitä lähtien tuotti jokaisen oman elokuvansa. Hän kuitenkin kieltäytyi ohjaamasta, sillä hänellä oli jo tarpeeksi vastuuta. (Hutchinson 2016.) Pickford on vain yksi naisista, joka loi uraa niin valkokankaalla, kuin sen takanakin.

Naiset ovat siis olleet elokuvan alkuaajoista lähtien moniosaajia ja venyneet jopa kameran kummallekin puolelle samanaikaisesti. Kirjoitetut historiateokset ovat kuitenkin jostain syystä pyrkineet pyyhkimään maton alle nämä naisten suuret elokuvalliset saavutukset, sillä on ollut helpompi rajata historiaa miehiin. Elokuvahistoriaa opiskellut Jane Gaines selvitti, että seitsemän vuoden ajan, vuosina 1916 – 1923, naiset olivat voimakkaimmillaan elokuvabisneksessä verrattuna mihinkään muuhun amerikkalaiseen alaan. Naiset jopa omistivat miehiä enemmän itsenäisiä elokuvayhtiöitä vuonna 1923. (Bartyzel 2013.) Mielestäni tämän vuoksi ei pitäisi puhua, että elokuva on miesten ala. Historia on luultavasti muokannut ihmisten henkilökohtaisia näkemyksiä, mikä aina vahvistaa seuraavan

sukupolven tietoisuutta todellisuudesta. Elokuvahistorian todenmukainen jatkaminen on siis meidän jokaisen vastuulla.

2.4 Naiset suomalaisten elokuvien ammattilaisina

Etenkin Suomessa elokuva-ala tuntuu olleen ja on edelleenkin vahvasti miestekijöiden ala. Tässä kappaleessa selvitän, kuinka naiset ovat vaikuttaneet kotimaiseen elokuvateollisuuteen ja mikä heidän roolinsa on ollut.

2.4.1 Kulta-ajan neljä naista

Suomalaisista elokuva-alan naisista on hyvin hankala löytää tietoa. Tämä johtuu lähinnä siitä, ettei alamme historiaa käsittelevissä teoksissa juurikaan ollut naisia muualla kuin kameran edessä. Suomielokuvien kulta-ajalla 1930-1950-luvuilla naisohjaajia oli vain neljä ja heistä jokainen ohjasi vain yhden elokuvan. Ensimmäinen kotimainen naisohjaaja oli näyttelijä Glory Leppänen. Hän päätyi ohjaamaan elokuvan *Onnenpotku* (1935), kun Suomen Filmitöiden pääohjaaja Erkki Karu kuoli yllättäen. Leppäsellä oli jotain, mitä maamme muilla elokuvaohjaajilla ei ollut: koulutus. Hän ei kuitenkaan jatkanut uraansa elokuvien parissa, vaan halusi palata näyttelymään ja miehet, kuten T.J. Särkkä, jatkoivat hänen jälkeensä. Kahdeksan vuotta myöhemmin toinen naisnäyttelijä Ansa Ikonen päätyi ohjaamaan teoksen *Nainen on valttia* myös Suomen Filmitöiden alaisuudessa. Hän ei kuitenkaan päässyt osallistumaan lähes lainkaan elokuvan visuaaliseen tai tekniseen puoleen vaan ainoastaan näyttelijäohjaukseen. Leppäsen ja Ikonen lisäksi Kyllikki Forssell ja Ritva Arvelo pääsivät näyttämään kyntensä elokuvaohjaajina elokuvan kulta-ajalla. (Sundqvist 2017.)

2.4.2 Naiset kuvaajina ja leikkaajina

Kuten jo selvisikin, on suomifilmien kulta-ajan naisammattilaisia hankala löytää, sillä heitä ei juurikaan ollut kameran takana. 1960-luvun lopulla Pirjo Honkasalosta tuli ensimmäinen nainen, joka kuvasi pitkän fiktion. Hän pääsi Suomen elokuvakouluun 18-vuotiaana ja heti valmistuttuaan vuonna 1969 hän kuvasi ensimmäisen pitkän elokuvansa,

Sakari Rimmisen ohjaaman *Pilvilinnan*. Hän kertoo olleensa luokkansa ainoa, jota ohjaaminen ei aluksi kiinnostanut, mutta apulaisohjattuaan elokuvan *Maa on syntinen laulu* (1973), hän innostui. Vuonna 1980 hän päätyikin ohjamaan ensimmäisen pitkän elokuvansa *Tulipään* yhdessä Pekka Lehdon kanssa. Honkasalo siirtyi kolmekymppisenä suurien fiktiotuotantojen jälkeen dokumenttien puolelle osittain vahingossa, kun hän auttoi ystäväänsä viemään ompelukoneen luostariin. Näin syntyi elokuva *Mysterion* (1991). (Ammatti: Elokuvaohjaaja Pirjo Honkasalo 2012.) Honkasalo on kerännyt dokumenttien saralla suurta mainetta ja häntä pidetäänkin yhtenä tärkeimmistä eurooppalaisista dokumenttielokuvaohjaajista (Wikipedia 2018).

Honkasalon jälkeen elokuvan historiateokset mainitsevat vain kaksi muuta naiskuvaajaa: Eija Petterbergin ja Maiju Leppäsen Petterberg kuvasi Seppo Putkisen elokuvan *Lintumies* vuonna 1978 (Elonet: Lintumies 2018) ja Leppänen Kaisa Rastimon elokuvan *Suolaista ja makeaa* vuonna 1995 (Bagh 2005, 313, 696).

Etsiessäni Suomen ensimmäistä naisleikkaajaa Peter Von Baghin teoksesta *Suomalaisen elokuvan uusi kultainen kirja* (2005), olin jo turhautumisen partaalla. Ensimmäinen mainittu naisleikkaaja oli Irma Taina 70-luvulta. Hänen uransa ajoittui vuosiin 1968-1999 ja hän leikkasi uransa aikana noin kolmekymmentä elokuvaa. Ensimmäinen oli Erkkö Kivikosken elokuva *Kuuma Kissa?* vuonna 1968. (Bagh 2005, 623.) Seuraava naisleikkaaja löytyi 80-luvulta: Anne Lakanen (Bagh 2005, 643.)

3 SELVITYS SUOMALAISTEN ELOKUVIEN TYÖRYHMISTÄ

Elokuva-alan historiaa luettuani halusin selvittää, ovatko asiat alallamme edelleen samalla mallilla kuin vuosikymmeniä sitten. Päätin siis tutkia viime vuosien suomalaisten elokuvien työryhmiä ja niiden sukupuolijakaumia keskittyen teknisiin työryhmiin.

3.1 Selvityksen kokoaminen ja tarkoitus

Lähipiirissäni, joka koostuu lähinnä media-alan opiskelijoista, on jo pitkään keskusteltu suomalaisen elokuvateollisuuden miesvaltaisuudesta sekä naisten vähyydestä teknisillä osastoilla. Olemme naiskollegojen kesken miettineet paljon sitä, miksi naisia tuntuu olevan elokuva-alalla niin paljon vähemmän kuin miehiä. Halusin tehdä kevyen kartoituksen selvittääkseni, mikä oli naisten osuus kamera-, ääni-, valo- ja leikkausosastoilla vuonna 2017. Löysin myös Salla Hämäläisen kokoaman selvityksen suomalaisten elokuvien työryhmistä vuodelta 2016, jota käsittelen omana lukunaan.

Valitsin Suomen elokuvasäätiön nettisivuilta viisitoista elokuvaa, jotka ovat saaneet säätiöltä tukirahaa. Pyrin valitsemaan elokuvat, joiden päätuottaja olisi suomalainen tuotantoyhtiö, jotta saisin kartoitettua suomalaisten työryhmien sukupuolijakaumaa mahdollisimman tarkasti. Käytin päälähteenä Internet Movie Database -internetsivustoa eli IMDb:tä, jonka vuoksi luomani taulukko ei ole täysin tarkka tutkimus vaan suuntaa antava selvitys naisten osuudesta suomalaisten elokuvien teknisissä työryhmissä vuonna 2017.

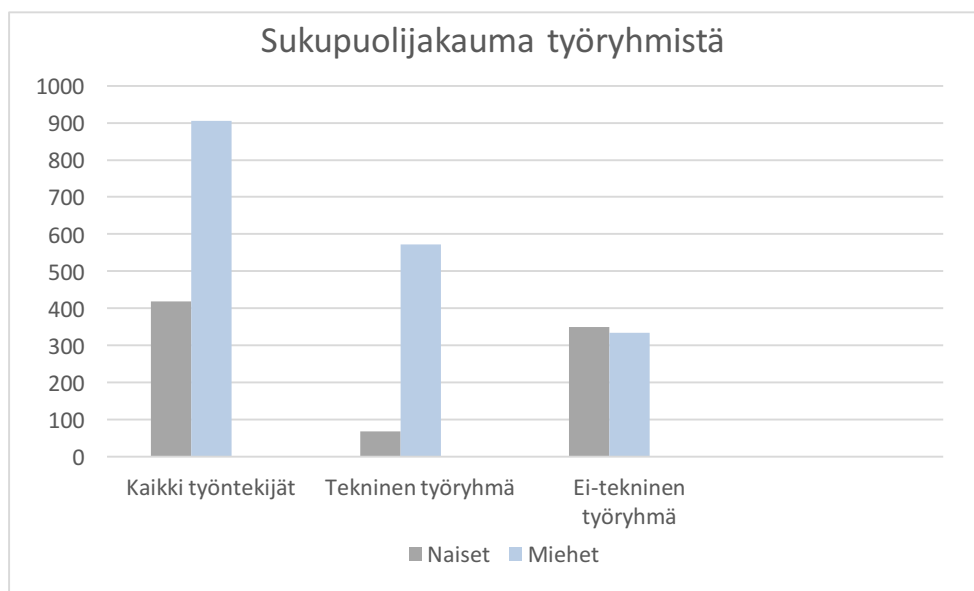
Elokuvat, joita tutkin ovat:

- 95
- Heinähattu, Vilttitossu ja Rubensin veljekset
- Ikitie
- Joulumaa
- Kaiken se kestää
- Miami
- Onneli, Anneli ja salaperäinen muukalainen
- Saattokeikka
- Napapiirin sankarit 3

- Tuntematon sotilas
- Tom of Finland
- Yösyöttö
- Armoton maa
- Toivon tuolla puolen
- Lauri Mäntyvaaran tuuheet ripset

3.2 Vuoden 2017 suomalaiset elokuvat

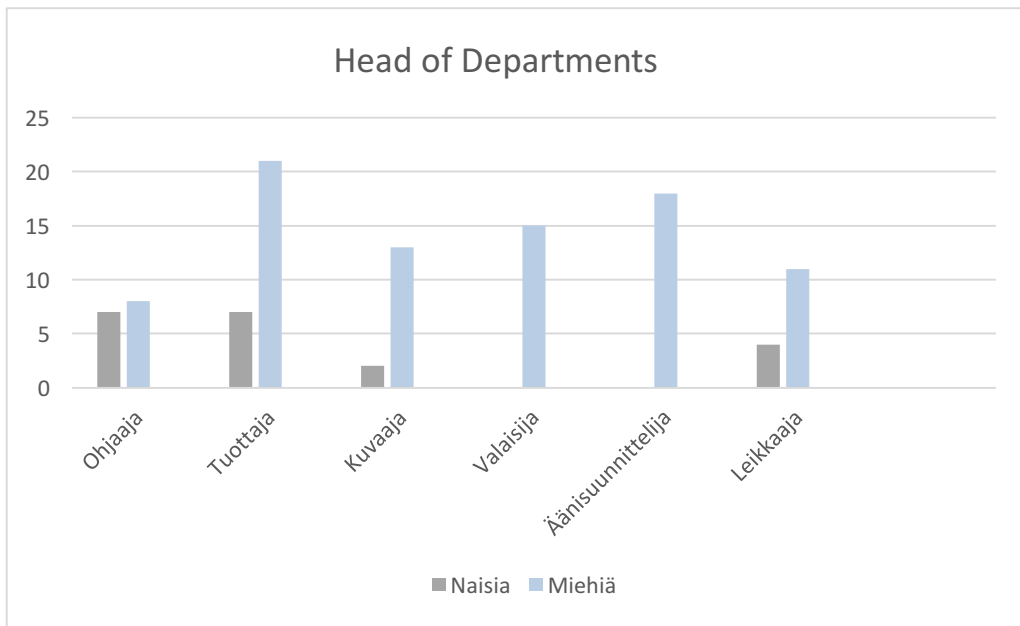
Jaottelin elokuvien työryhmät kuuteentoista työtehtävään tai osastoon työntekijän sukupuolen mukaan. Jokaisen osaston Head of Department eli HOD on jaoteltu omaksi kohdaksi, jotta pystyin tarkastelemaan myös naisten ja miesten eroja johtotehtävissä. Keskitin teknisiin osastoihin, mutta otin mukaan taulukkoon muitakin osastoja tutkiakseni myös yleisesti naisia elokuvien työryhmissä. Tarkoitukseni on koota taulukon pohjalta sukupuolijakaumaa elokuvien eri työtehtävistä ja kartoittaa naisten määrää teknisillä osastoilla verrattuna miehiin. Nostan myös esiin elokuvat, joissa on ollut suurin sekä pienin jakauma naisten ja miesten välillä teknisillä osastoilla. Taulukko kokonaisuudessaan löytyy liitteistä (liite 1).



KUVIO 1. Sukupuolijakaumat työryhmissä. N= 1323.

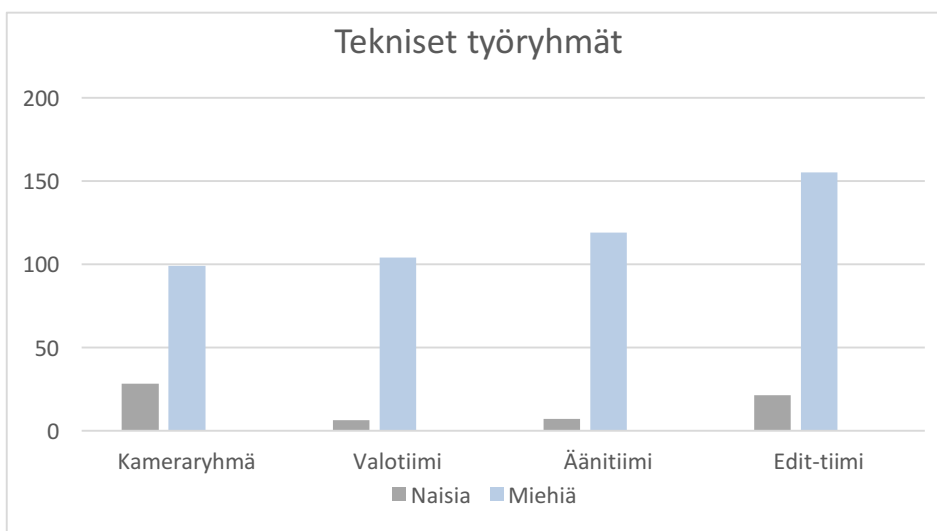
Otannan mukaan kaikkien elokuvien kaikista työntekijöistä (n=1323) naisia oli yhteensä vain noin kolmasosa (418) ja teknisessä työryhmässä naisia oli vain 11 % (68). Muissa

kuin teknisissä työryhmissä eli ohjaus-, tuotanto-, järjestys-, lavastus- sekä puku- ja maski -tiimeissä naisia oli hieman enemmän kuin miehiä, kun heitä oli 349 ja miehiä 334.



KUVIO 2. Osastojen johtajien sukupuolijakaumat. N=106.

Elokvien eri osastojen johtajat eli HOD:it jakautuivat myös miesvaltaisesti, mutta ohjaajat jakautuivat lähes tasan, sillä viidestätoista ohjaajasta seitsemän oli naisia. Valaisu ja äänisuunnittelu taas olivat täysin miesten alaa, sillä jokaisen elokuvan oli valaissut sekä äänisuunnitellut yksi tai useampi mies. Naisleikkaajia oli neljä ja -kuvaajia kaksi. Kaikista osastonjohtajista (n= 106) naisia oli noin 18 % (20).



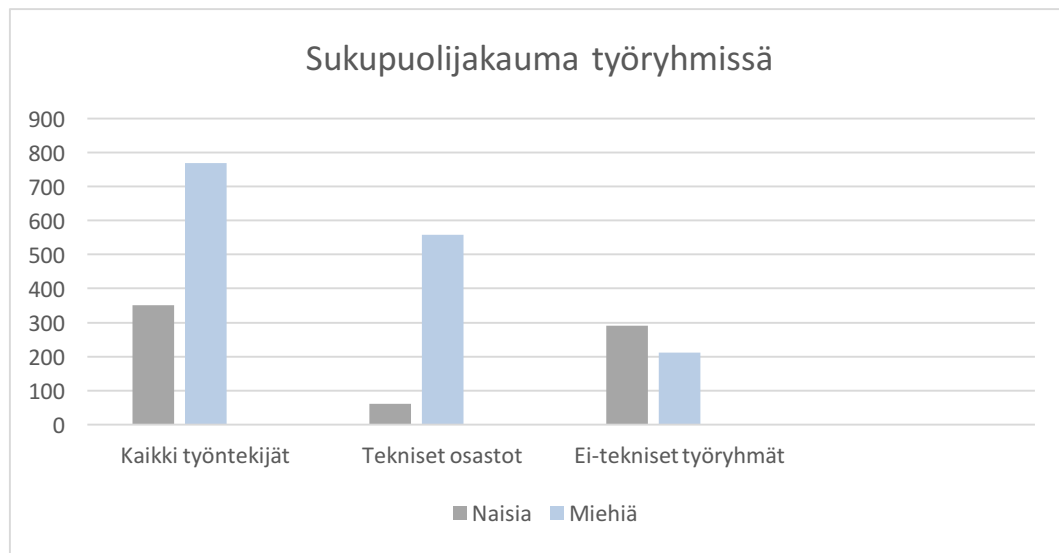
KUVIO 3. Teknisten työryhmien sukupuolijakaumat. N= 640.

Suurimpia sukupuolijakaumia teknisillä osastoilla oli ehdottomasti valotiimissä (n= 110) sekä äänitiimissä (n=126). Molemmilla osastoilla otannan mukaan oli vain muutamia naisia, kun taas miehiä oli yli sata. Kaikki tekniset osastot olivat vahvasti miesvaltaisia, eikä grip-osastolla ollut yhtäkään naista. Kameraryhmissä (n= 127) sukupuolijakauma oli pienin, kun oli naisia 28 ja miehiä 99. Vain yhden elokuvan kameraryhmään ei kuulunut naisia. Kameraryhmän jälkeen ”tasaisin” jakauma oli edit-osastolla (n= 176), kun naisia oli 21 ja miehiä 155.

Kaikista viidestätoista elokuvasta pienin sukupuolijakauma teknisillä osastoilla on Helsinki Filmin elokuvalla Joulumaalla. Joulumaan ohjaaja, tuottaja, kuvaaja sekä leikkaaja ovat naisia sekä teknisillä osastoilla (n= 31) naisia on jopa 29% työryhmästä, kun naisia oli 9 ja miehiä 22. Tämäkin on suuri jakauma, mutta otannassa kuitenkin pienin. Suurin sukupuolijakauma teknisillä osastoilla oli Yellow Film & TV:n Napapiirin sankarit 3:lla, sillä sen teknisillä osastoilla ei ollut yhtäkään naista. Elokuvan on ohjannut nainen, mutta muuten osastoja johtaa miehet.

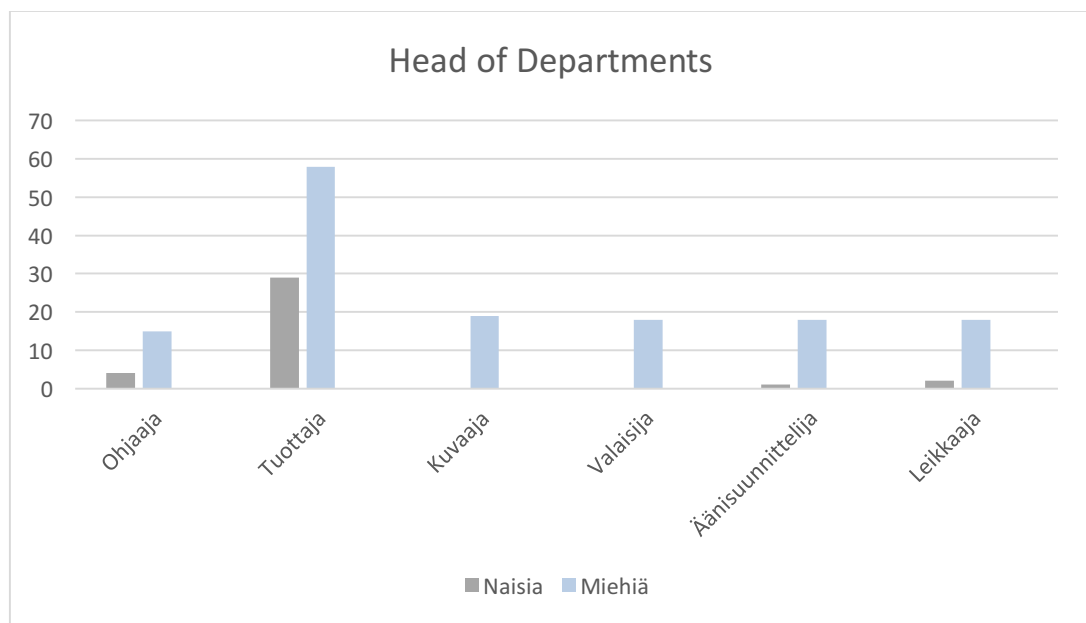
3.3 Salla Hämäläisen selvitys vuoden 2016 suomalaisista elokuvista

Äänisuunnittelija Salla Hämäläinen on koonnut samankaltaisen taulukon vuodesta 2016 ja tulokset ovat linjassa vuoden 2017 kanssa (Talvio 2018). Hämäläinen tutki kaikkia sinä vuonna valmistuneita suomalaisia fiktiivisiä elokuvia sekä dokumentteja IMDb:n ja Elokuvasäätiön nettisivujen tietojen perusteella jakaen työryhmät hieman tarkemmin kuin minä. Häinkin on erotellut osastojen johtajat omiksi kohdikseen, muttei kerro erikseen, mitä elokuvia tutki. Tarkastelen taulukkoa keskittyen teknisiin osastoihin ja niiden johtajiin koko illan fiktioelokuvissa. Taulukko kokonaisuudessaan liitteissä (liite 2).



KUVIO 4. Salla Hämäläisen tutkimuksen työryhmien sukupuolijakaumat. N= 1119.

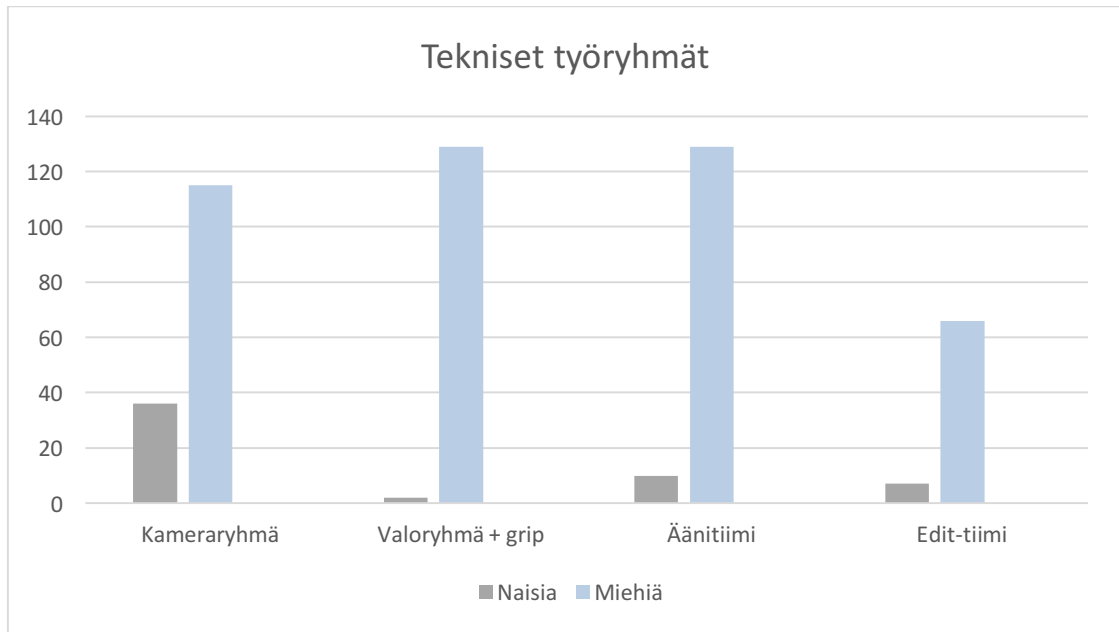
Kaikista vuoden 2016 työryhmän jäsenistä (n= 1119) naisia oli 31% (350) ja teknisillä osastoilla vain 10% (60). On sanomattakin selvää, että miehiä oli työryhmissä huomattavasti enemmän. Naisia oli ei-teknisillä osastoilla eli ohjaus-, tuotanto-, käsikirjoitus-, järjestys-, lavastus- sekä puku- ja maski –tiimeissä hieman enemmän kuin miehiä, kun heitä oli 290 ja miehiä 211.



KUVIO 5. Salla Hämäläisen tutkimuksen osastonjohtajien sukupuolijakaumat. N= 128.

Sukupuolijakauma osastojen johtajissa oli suunnilleen yhtä suuri kuin vuonna 2017. Ohjaajista vain neljä oli naisia, tuottajista kuitenkin jopa puolet (29). Kuvaajat ja valaisijat

olivat kaikki miehiä, mutta äänisuunnittelijoiden ryhmässä oli yksi nainen ja naisleikkaajia oli kaksi. Kaikkien osastojen johtajista (n= 128) naisia oli yhteensä 20% (36).



KUVIO 6. Salla Hämäläisen tutkimuksen teknisten työryhmien sukupuolijakaumat. N= 618.

Teknisten työryhmien (n= 618) sukupuolijakaumat olivat todella suuret vuonna 2016. Kameraryhmissä naisia oli 24% (36), mutta muissa ryhmissä naisia oli huomattavasti vähemmän: valoryhmissä vain 2% (2), äänitiimeissä 7% (10) ja edit-tiimissä 10% (7). Tekniset ryhmät olivat siis selkeästi miesvaltaisia työryhmiä.

3.4 Päätelmät selvitysten tuloksista

Nämä selvitykset vahvistivat käsitystä siitä, että elokuva-ala todella olisi miesten ala. Tilanne suomifilmien kulta-ajalta on varmasti muuttunut, mutta edelleen alaa ja elokuva-tuotantoja johtaa pääosin miehet. Molemmista selvityksistä käy ilmi, että miehiä on sekä teknisillä osastoilla, että alalla yleisesti huomattavasti enemmän kuin naisia. Miehiä on myös johtotehtävissä näiden tulosten perusteella enemmän.

Kameraryhmissä naisten määrä oli suurin muihin osastoihin verrattuna, kun taas valo- ja grip-ryhmissä naisia oli vain muutama. Naiskuvaajia oli näiden selvitysten elokuvissa kaksi ja leikkaajia kuusi, muttei yhtäkään valaisijaa tai äänisuunnittelijaa. Muilla kuin

teknisillä osastoilla naisia oli kuitenkin hieman enemmän kuin miehiä, johtuen puku- ja maski –tiimien naisvaltaisuudesta.

Selvitysten tulokset ovat karua luettavaa heille, jotka ovat toivoneet alan jo muuttuneen tasa-arvoisemmaksi sukupuolen mukaan. On toki muistettava, että nämä selvitykset ovat vain suuntaa-antavia, mutta ne maalaavat kyllä edelleen surullisen kuvan alan naisammattilaisten määrästä.

4 ELOKUVA-ALAN KOULUTUS SUOMESSA

Tutkittuani suomalaisten elokuvien työryhmiä, aloin pohtimaan, voiko naisten vähyys alalla johtua siitä, ettei heitä koulutaudu yhtä paljon. Otin siis yhteyttä maamme elokuvakouluihin selvittääkseni heidän opiskelijoiden sukupuolijakaumaa.

4.1 Teknisen alan opiskelijoiden sukupuolijakauma korkeakouluissa

Suomessa elokuvaa voi opiskella korkeakouluasteella kahdeksassa koulussa: Aalto yliopistossa, Metropolia ammattikorkeakoulussa, Turun ammattikorkeakoulun taideakatemiassa, Tampereen ammattikorkeakoulussa, Arcada ammattikorkeakoulussa, Oulunseudun ammattikorkeakoulussa, Karelian ammattikorkeakoulussa sekä Lapin yliopistossa. Opistotasolla taas noin kymmenessä eri oppilaitoksessa. (Wahlman 2016.) Alan ammatillaisia siis valmistuu vuosittain paljon ja oman arvioni mukaan jokaisessa näistä kouluista opiskellaan myös elokuvien teknisiä ammatteja.

Otin yhteyttä neljään yllä mainittuun oppilaitokseen koskien opiskelijoiden sukupuolijakaumaa ja tulokset olivat melko suppeita, mutta samalla yllättäviä. Vastauksia sain Tampereen ammattikorkeakoulun media-alan koulutuksesta sekä Aalto yliopiston elokuvaalinjalta. Turun ammattikorkeakoulun taideakatemiasta vastattiin, ettei heillä ole tilastoja, sillä opinnoissa ei ole selkeitä suuntauksia ja Metropolia ammattikorkeakoulusta ei vastattu lainkaan.

Tampereen ammattikorkeakoulun teknisten suuntausten opiskelijoista noin puolet ovat olleet naisia viimeisen viiden vuoden aikana. Kuvauslinjan opiskelijoista 28 on ollut miehiä ja 27 naisia, leikkauksen ammattisuuntauksessa miehiä on ollut yhteensä 21 ja naisia 22. Äänisuunnittelu on ollut Tampereen ammattikorkeakoulussa vahvasti miesvaltainen, sillä viiden vuoden aikana naisia on ollut vain 3, kun miehiä on ollut 29. (Taulukko 1.) Yhteyshenkilön oman arvion mukaan kuvauslinja on ollut miesvaltaisempi noin kymmenen vuotta sitten, kun taas leikkauksen opinnot ovat olleet jo pitkään hyvin tasaiset sukupuolijakaumaltaan. (Näränen 2018.)

TAULUKKO 1. Tampereen ammattikorkeakoulun teknisten suuntausten opiskelijoiden sukupuolijakaumat vuosilta 2013 – 2017.

Tampereen ammattikorkeakoulun teknisten suuntausten opiskelijoiden sukupuolijakauma 2013 - 2017

Suuntaus	Mies	Nainen	Yhteensä
Kuvaus	28	27	55
Leikkaus	21	22	43
Äänisuunnittelu	29	3	32

Aalto yliopiston elokuvaalinjan maisteriopinnoissa viimeisen kahdeksan vuoden aikana teknisten suuntausten sukupuolijakauma on hieman muuttunut (taulukko 2). Vuonna 2010 kaikkien suuntausten välinen sukupuolijakauma oli tasainen, sillä naisia oli 11 ja miehiä 12, kun taas vuonna 2017 miehiä oli 27 ja naisia vain 12. Kandidaattiopinnoissa jakauma on pysynyt näiden kahdeksan vuoden aikana melko samanlaisena, kun miesten määrä on kaksinkertainen naisiin nähden. Vuonna 2010 naisia oli teknisissä suuntauksissa yhteensä 21, kun miehiä oli 46. Vuonna 2017 luvut eivät olleet juurikaan muuttuneet, kun naisia oli 23 ja miehiä 49. (Jämsen 2018.)

TAULUKKO 2. Aalto yliopiston teknisten suuntausten sukupuolijakaumat yhteensä vuosilta 2010 – 2018.

Aalto yliopiston teknisten suuntausten sukupuolijakauma yhteensä vuosilta 2010 - 2018

Vuosi	Maisteriopinnot			Kandidaattiopinnot		
	Mies	Nainen	Yhteensä	Mies	Nainen	Yhteensä
2010	12	11	23	46	21	67
2011	11	7	18	43	19	62
2012	10	7	17	42	22	64
2013	11	9	20	43	21	64
2014	10	7	17	45	16	61
2015	17	7	24	50	19	69
2016	18	7	25	50	19	69
2017	27	12	39	49	23	72
2018	25	13	38	42	24	66

Aalto yliopiston teknisten suuntausten, eli elokuvauksen, elokuvaleikkauksen sekä elokuvaäänityksen- ja äänisuunnittelun suuntausten sukupuolijakaumat tarkemmin eriteltynä kertoivat mielenkiintoisia asioita (taulukko 3). Vuodesta 2010 vuoteen 2018 on naisten määrä elokuvaleikkauksen kandidaattiopinnoissa ollut joka vuosi hieman miehiä suurempi, lukuun ottamatta vuotta 2014, kun naisia oli kymmenen ja miehiä 14. Maisterivaiheessa taas jakauma hieman muuttuu vuosien saatossa. Vuosina 2010 – 2014 maisterivaiheessa naisia opiskeli hieman enemmän, mutta vuodesta 2015 jakauma vaihtuu pääläelle. Elokuvaleikkauksen sukupuolijakauma on siis ollut melko tasainen tai jopa naispainotteinen viimeiset kahdeksan vuotta. (Jämsen 2018.)

TAULUKKO 3. Aalto yliopiston teknisten suuntausten kandidaattiopiskelijoiden sukupuolijakaumat vuosilta 2010 – 2018.

Aalto yliopiston elokuvaalinjan teknisten suuntausten sukupuolijakaumat

Ylempää tai alemmaa korkeakoulututkintoa suorittavat

Vuosi	Elokuvaleikkaus		Yhteensä	Elokuvaus		Yhteensä	Elokuvaäänitys ja -äänisuunnittelu		Yhteensä
	Mies	Nainen		Mies	Nainen		Mies	Nainen	
	2010	9	11	20	22	3	25	15	7
2011	10	11	21	17	2	19	16	6	22
2012	11	12	23	18	4	22	13	6	19
2013	11	14	25	17	2	19	15	5	20
2014	12	10	22	19	2	21	14	4	18
2015	12	13	25	21	2	23	17	4	21
2016	12	12	24	18	3	21	20	4	24
2017	12	17	29	17	3	20	20	3	23
2018	6	17	23	15	5	20	21	2	23
Yhteensä	95	117	212	164	26	190	151	41	192

Elokuvauksen sekä elokuvaäänityksen ja -äänisuunnittelun suuntaukset ovat olleet kahdeksan vuoden ajan selkeästi miesvaltaiset. Vuonna 2010 kuvauksen kandidaattiopiskelijoista naisia oli kolme ja miehiä 22, äänityksen ja äänisuunnittelun opiskelijoista samana vuonna naisia oli seitsemän, kun miehiä oli 15. Sukupuolten välinen jakauma näissä suuntauksissa ei ole muuttunut suuresti vuoteen 2018 mennessä, kun elokuvauksen linjalla opiskeli 15 miestä ja 5 naista, ja elokuvaäänityksen ja -äänisuunnittelun linjalla miehiä oli 21 ja naisia vain 2. (taulukko 3.) Maisteriopintojen sukupuolijakaumat pysyvät myös poikkeuksetta miespainotteisina, mutta jakaumat ovat kuitenkin tasaisemmat (taulukko 4). Vuosina 2013 – 2015 elokuvauksen maisteriopinnoissa ei ollut yhtäkään naista ja

muina vuosina korkeintaan puolet miesten määrästä. Elokuvaäänityksen ja -äänisuunnittelun maisteriopinnoissa sukupuolijakauma on ollut melko tasainen vuoteen 2016 asti kun miehiä on ollut 3-5 ja naisia 1-3, mutta vuonna 2017 jakauma muuttui radikaalisti, kun miehiä oli kymmenen ja naisia vain kolme. (Jämsen 2018.)

TAULUKKO 4. Aalto yliopiston teknisten suuntausten maisteriopiskelijoiden sukupuolijakaumat vuosilta 2010 – 2018.

Ylempää korkeakoulututkintoa suorittavat (opiskelijat, jotka ovat ehtineet opintojensa maisterivaiheeseen)						Elokuvaäänitys ja -äänisuunnittelu			Yhteensä
Vuosi	Elokuvaleikkaus		Yhteensä	Elokuvaus		Yhteensä	ja -äänisuunnittelu		
	Mies	Nainen		Mies	Nainen		Mies	Nainen	
2010	3	6	9	5	2	7	4	3	7
2011	3	4	7	3	1	4	5	2	7
2012	3	4	7	4	2	6	3	1	4
2013	5	7	12	3		3	3	2	5
2014	3	5	8	4		4	3	2	5
2015	8	5	13	6		6	3	2	5
2016	8	3	11	5	2	7	5	2	7
2017	10	7	17	7	2	9	10	3	13
2018	6	8	14	8	3	11	11	2	13
Yhteensä	49	49	98	45	12	57	47	19	66

4.2 Päätelmiä aiheesta

Kouluista saatujen tietojen perusteella teknisille aloille valmistuu melko tasaisesti niin naisia kuin miehiäkin. Otanta on hyvin rajallinen, mutta sen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, ettei syy naisten vähyydelle teknisissä työryhmissä johdu siitä, että naisia valmistuisi selkeästi vähemmän. Toki esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulun kuvauslinjalta valmistuu sekä kuvaajia, että valaisijoita ja näin ollen jakauma kuvaajien ja valaisijoiden välillä on hankalasti tilastoitavissa. Aalto yliopiston tilastoista taas ei löydy lainkaan valosuunnittelua, sillä sitä opetetaan Taideyliopiston korkeakoulussa (Virtanen 2018.) Äänisuunnittelun jakaumassa tosin on selkeä syy sille, miksi naisia on ääniosastoilla ammattikentällä miehiä vähemmän.

Kouluista saamat tiedot eivät kerro, mille media-alan puolelle opiskelijat työllistyvät tai tekevät harjoitteluja. Elokuviin lisäksi kouluista työllistytään kuitenkin myös televisio-

ja mainostuotantoihin tai jonnekin ihan muualle. Tilastot myös sijoittuvat lähimenneisyyteen, mikä saattaa olla merkki siitä, että sukupuolijakauma teknisillä osastoilla on muuttumassa tasaisemmaksi.

5 AMMATTILAISTEN HAASTATTELUT

Minulle tämän aiheen tutkijana, oli alusta asti tärkeää kuulla juurikin teknisten alojen naisammattilaisilta ajatuksia ja kokemuksia työskentelystä näillä miesvaltaisilla aloilla. Teknisten alojen työryhmistä löytyy melko vähän ajan tasalla olevaa tietoa, joten parhaan käsityksen ilmiöstä osaa kertoa juurikin työni keskiössä olevat henkilöt: teknisten alojen naiset. Lähestyin aihetta teemahaastattelujen kautta.

5.1 Haastattelumenetelmät ja -prosessi

Otin yhteyttä sähköpostitse ja Facebookin välityksellä yhdeksään media-alalla työskentelevään naiseen, jotka työskentelevät teknisissä työryhmissä. Laajensin siis haastattelujen rajausta pelkistä elokuvista monipuolisemmaksi katsaukseksi. Haastateltavista kaksi tekee töitä freelancereina elokuva-alalla ja yksi tv-tuotannoissa, yhdellä on oma yritys animaatioiden parissa ja yksi on vakituudessa työsuhteessa elokuvatuotantoyhtiössä. Naisten työpaikalla ei kuitenkaan ollut merkitystä, kun suunnittelin, ketkä olisivat sopivia haastateltavia. Tärkeimpiä kriteerejä oli, että haastateltavat ovat naisia ja työskentelevät meida-alalla teknisissä työtehtävissä. Lisäksi halusin haastatella tuotannon ammattilaista, sillä halusin selvittää hänen näkemystään työnhakuun ja työryhmien kokoonpanoihin liittyen.

Naisista kuusi osallistui haastatteluun, yksi ei vastannut viestiini ja kahden kanssa keskustelu haastattelusta jäi kesken. Haastateltavien ammattialoja olivat valaisu, grip, äänisuunnittelu, kuvaus, leikkaus sekä tuotanto. Kaikki haastattelut pohjautuivat samaan teemahaastattelupohjaan (liite 3), mutta tuotannon ammattilaisen haastattelussa käsiteltiin enemmän työryhmän rakennetta kuin hänen omia kokemuksiaan. Teemoina olivat naisten omat kokemukset alalla työskentelystä, näkemyksiä naisista alalla sekä hieman haastateltavien omaa taustaa.

Haastattelut sovittiin anonyymeiksi teemahaastatteluiksi, joten olen nimennyt haastateltavat aakkosten mukaan seuraavasti: A, B, C, D, E ja F. Neljä kuudesta haastattelusta oli puhelinhaastatteluja, yksi oli videopuheluhaastattelu ja yksi haastattelu tehtiin kasvotusten Helsingissä sijaitsevan tuotantoyhtiön toimistolla. Äänitin jokaisen haastattelun, jotta pystyin kirjoittamaan ne puhtaaksi sanasta sanaan. Haastattelut on tehty lokakuussa 2018.

Haastattelujen tavoite oli kartoittaa juurikin aihetta käsittelevien, teknisten naisten, näkökulmaa ilmiöön. Halusin kuulla heidän kokemuksiaan alalla työskentelystä sekä näkemyksiä siitä, miksi naisia tuntuu olevan alalla niin paljon vähemmän kuin miehiä. Tarkoitukseni oli myös saada naisten ääni kuuluviin aiheen tiimoilta. Käsittelen haastattelu-materiaalia jaotellen sen neljään osaan:

- Kokemuksia naisista teknisissä ammateissa
- Näkemyksiä, miksi naisia on vähemmän kuin miehiä
- Työryhmän kokoonpano ja työllistyminen
- Omia kokemuksia alalla työskentelystä yleisesti

Teemahaastattelujen tulokset ovat subjektiivisia heijastuen yksilöiden henkilökohtaisiin kokemuksiin ja näkemyksiin omasta työstään ja työympäristöstään. Tarkoitukseni on hie-man avata ammattilaisten ajatuksia siitä, millainen asema naisilla on Suomen elokuva-alalla.

5.2 Kokemuksia naisista teknisissä ammateissa

Kaikki haastateltavat tuntuivat olevan yhtä mieltä siitä, että naisia on media-alan teknisissä ammateissa määrällisesti vähemmän kuin miehiä. Esiin nousi kuitenkin, että naisten määrä teknisillä aloilla, etenkin valopuolella ja kameraosastolla, on kasvamassa. Haastateltava B:n mielestä Women in Film and TV Finlandin arvokas työ tasa-arvon suhteen tulee vaikuttamaan elokuvien tarinoiden ja tekijöiden sukupuolijakaumaan positiivisesti. Haastateltava C:n kokemusten mukaan valotiimeihin on lähivuosina hakeutunut selkeästi enemmän naisharjoittelijoita. Hän myös tuntee useammankin naisen, joka työskentelee valomiehenä. Myös haastateltava A on huomannut muutosta työryhmissä ja hänen kokemuksensa mukaan naisia on kamera-assistentteina jopa saman verran kuin miehiä ja valo-osaston miesvaltaan on alkanut tulla lisää naisia.

Oon miettinyt, että kamera-assareista ainakin puolet, ketkä itse tunnen, on naisia. Heitä on tosi paljon. Valoryhmiin on alkanut tulla aika paljon nai-

sia, tai en nyt tiää, että onko se paljon mutta on kuitenkin naisia. Et valomiehinä on naisia, mutta ehkä se on vielä niin nuorta sukupolvea, että en tunne naisvalaisijoita yhtäkään. Haastateltava A.

Äänittäjät ja äänisuunnittelijat ovat Suomessa valtaosin miehiä. Haastateltava E tunsi henkilökohtaisesti vain yhden naisen, joka puomittaa sekä yhden puomittajaharjoittelijanaisen. Haastateltava B pystyi nimeämään vain kaksi naista, jotka olivat äänisuunnitelleet koko illan fiktioelokuvan sekä muutaman muun äänisuunnittelijan, jotka työskentelevät radion ja television puolella. Hänen mukaansa ammatissa ei ole mitään rajoitteita naisille tai muun sukupuolisille, vaan äänen kanssa työskentelevät ovat yleensä herkkiä ihmisiä. Ammatissa on jotain feminiinistä. Hänen kokemuksensa mukaan, naisten on kuitenkin hankalampi edetä urallaan ja hän puhuukin miesverkostosta, joka on alalla hyvin tiivis.

Sitten on myös niin, että kun oot aina kakkosassari, tai en usko että nainen olisi niin helposti päässyt puomittamaan nopeasti niin olisi semmoinen ikäinen kakkosassari. Sen oon nähnyt kentällä, miehillä on ongelmana monesti et ne joutuu sit aina tekee sitä samaa. Et on aina puomissa tai aina dialogileikkaajana et ei tule suoraan äänisuunnittelijan toimeksiantoja. Haastateltava B.

Suurin osa haastateltavista ei maininnut leikkauksesta mitään, kun kysyin heiltä teknisitä ammasteista. Haastateltava F onneksi osasi kertoa näkemyksiään tv-puolen leikkaamisesta ja naisista leikkaajina yleisesti. Hänen mukaansa leikkaajien sukupuolijakauma alalla on melko tasainen, ainakin televisiotuotannoissa, elokuvatuotannoista hän ei ollut varma. Jonkinlaista genre-jaottelua hänen mukaansa saattaa tapahtua tuotantojen välillä, eli naiset suuntautuvat tietynlaisiin projekteihin miehiä helpommin. Hän kertoi tietävänsä paljon naisleikkaajia, jotka ovat teknisesti orientoituneita sekä sellaisia, joille tekniikka on pelottava asia. Syy sille, että naisia olisi elokuvaleikkauksessa mahdollisesti vähemmän kuin miehiä hänen mielestään löytyy Aalto yliopiston opiskelijajakaumassa.

Meitä (tv-leikkaajia) on lähtökohtaisesti paljon enemmän. Jo ihan se tilastollinen todennäköisyys on se, että jos Taikkiin otetaan leikkaajia kaksi vuodessa ja meitä valmistuu kaikista amkeista yhteensä kuinkakohan monta, ja me päädytään usein telkkariin tai jonnekin ihan muualle niin tavallaan se

on jo ihan vaan sattumaltakin tai se voi johtaa siihen että jos leffan puolella on enemmän miehiä. Haastateltava F.

Haastatteluista kävi selkeästi ilmi, että suurin osa teknisistä naisammattilaisista työskentelee kamera-osastolla. Haastateltava E pystyi nimeämään 1. kamera-assistenteista enemmän miehiä kuin naisia, mutta naisia 2. kamera-assistentteina taas hän tuntee enemmän kuin miehiä. Haastateltavien A ja C mukaan naisia on kamera-assistentteina vähintään saman verran kuin miehiä. Kuvaajat ovat haastateltavien mukaan edelleen useammin miehiä, mutta naisten määrä on selkeässä nousussa. Syy ilmiölle haastateltava C:n mukaan voisi olla se, että kameratyöskentely on ” tarkkaa näpertelyä ja se mielletään jotenkin enemmän naisten hommaksi”. Haastateltava E pohti, että uskoo naisten ottaneen toisistaan mallia ja sen vuoksi naisten määrä kameraosastolla on nousussa.

Ehkä siinä on joku tämmöinen, että just joskus 5 vuotta sitten, kun tiedän että nyt nämä tosi kovat ykkösassarinaiset on aloitellut niin ehkä siitä on tullut ihmisille semmoinen että, jos toi pystyy niin mäkin pystyn. Haastateltava E.

Naiset kokivat, että teknisten osastojen työroolit sopivat yhtä hyvin niin naisille, kuin miehillekin sekä ajattelivat, että tulevaisuudessa monimuotoinen työryhmä koetaan paremmaksi. Valo- ja grip-osastojen työtehtävät vaativat voimaa, mutta haastateltavien A ja C mielestä se ei ole este sille, etteikö nainen voisi niillä osastoilla pärjätä. He ovat myös saaneet alan pitkäaikaisilta ammattilaisilta kiitosta siitä, että naiset ovat yleisesti ottaen motivoituneempia työntekoon, kuin miehet, sillä naiset haluavat todistaa, että pärjäävät. Haastateltava A kertoo, että huomaa naisten olevan useammin vapaa-ajalla harjoittamassa taitojaan, jotta voi hyödyntää oppimiaan taitoja työkeikoilla. Usea haastateltava sanoi, ettei sukupuolella tunnu olevan enää niin suurta merkitystä, vaan luonne ratkaisee. Lähes jokainen myös mainitsi, että pitää miesten kanssa työskentelystä, mutta on virkistävää, kun työryhmässä on muitakin naisia.

Tämä ala on kuitenkin aika pieni Suomessa ja aika tiivis yhteisö, niin se on vaan helpottavaa kaikille, että löytyy hyviä tyyppejä, ketkä on valmiita tekemään töitä niin sit se on ihan sama mitä sukupuolta se on. Luulen et kaikilla on yhteinen asenne siihen, että kunhan saadaan hyviä tyyppejä niin se riittää. Haastateltava A.

5.3 Näkemyksiä, miksi naisia on vähemmän kuin miehiä

On varmasti mahdotonta saada yksiselitteistä vastausta sille, miksi naisia on elokuvien ja muiden media-alan tuotantojen teknisillä osastoilla niin vähän, lukuun ottamatta kamera-assistenttien suurta määrää sekä tv-puolen leikkaajien tasaista sukupuolijakaumaa. Haastateltavilla oli jokaisella omia pohdintoja aiheeseen liittyen ja useimmassa keskustelussa nousi esille fyysiset tekijät, etenkin valo-osaston työtehtäviä koskien.

Haastateltava C:n kokemuksen mukaan työ on todella fyysistä ja pitää jaksaa nostaa painaviakin tavaroita. Hän sanoi myös, että voi olla pelottavaa astua valotiimiin, koska sillä on maine, että se olisi miesten työtä. Haastateltava A puhuu myös grip-osastosta ja kuinka työ siellä on ”raskasta palapeliä eikä hienovaraista hommaa”, tämän vuoksi hän pohtii, että naisten voi olla niin sanotusti hankalampi suuntautua urallaan grip-osastolle. Hän myös miettii, että syy naisten suurelle määrälle kameraosastolla voisi johtua siitä, että kameran kanssa työskentely on hienovaraisempaa ja siksi naiset ovat ehkä vallanneet sen osan teknisistä osastoista ensin. Haastateltava D uskoo myös valo- ja grip –osastojen suuren sukupuolijakauman johtuvan voimasta ja fyysisistä tekijöistä. Haastateltava F kertoi suoraan, että jätti hakematta kuvauksen suuntaukseen koulussa siksi, ettei uskonut jaksavansa kanniskella kamerakalustoa.

Haastateltava B näkee syyn naisten vähyydelle nojautuvan taiteellisesti päävastuullisiin ja heidän työryhmävalintoihin. Lisäksi hän uskoo, että rahoittajilla on vastuu tasoittaa sukupuolijakaumaa alalla ja saada rahoituskriteerejä tukemaan sitä, että työryhmissä olisi naispuolisia HOD:eja ja sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuisi tarinoissa ja työryhmissä. Haastateltava D taas näkee syyn naisten vähyydelle siinä, että naisia yksinkertaisesti on alan teknisillä osastoilla vähemmän kuin miehiä.

Useampi haastateltava mietti syyn johtuvan naisten ja miesten mielenkiinnon eroista tekniikkaa kohtaan. Haastateltava E ajatteli, että yleisesti ottaen miehet ovat parempia teknisissä asioissa ja ehkä naisia pelottaa enemmän olla kalliiden, painavien teknisten laitteiden parissa. Haastateltava D pohti myös, että se johtuisi vanhasta kaavoihin kangistuneesta ajattelusta, että kun teknisillä aloilla ei ole naisia, niin naiset eivät sinne siksi hae. Haastateltava B kertoi, että hän tuntee useita naisia, joilla on teknologiakammo. Hänen mukaansa sukupuolittaminen alkaa jo lapsena ja se pitäisi heti lopettaa, jotta saataisiin

kaikkien upeat kyvyt käyttöön tähän yhteiskuntaan, eikä taidot menisi hukkaan vain sukupuolen takia. Haastateltava F ajatteli syyn naisten vähyydelle johtuvan naisten omista uskomuksista, ettei he itse pystyisi ymmärtämään tietokoneita ja teknologiaa. Hänen mielestä esimerkiksi äänisuunnittelu nähdään virheellisesti erittäin teknisenä työnä, vaikka se perustuu lähinnä aistihavaintoihin.

Kaksi haastateltavista pohti myös perheen vaikutusta naisten määrään alalla. Haastateltava B:n mukaan alan raakuus ja työtapa on vaikea yhdistää perhe-elämään ja haastateltava D pohti äitiysloman vaikutusta naisten määrään työnhaussa. Haastateltavat A ja C ajattelivat myös, että naisena tekniselle alalle pyrkiminen vaatii rohkeutta ja joskus myös kovaa kuorta.

Toivon että nuoret naiset jotka on pyrkimässä alalle osaisi heittäytyä eikä pelkäisi sitä että olisi syrjintää koska sitä ei mun näkökulmasta ole. Että heittäytymään vaan! Haastateltava A.

5.4 Työryhmän kokoonpano ja työllistyminen

Haastattelin yhtä tuotannon ammattilaista kuullakseni hänen näkemyksensä työnhaun ja työryhmien toiselta puolelta. Hänen kanssaan keskustellessa, kävi selkeästi ilmi, ettei hän henkilökohtaisesti ole kokenut työnhakijoiden eriarvoistamista sukupuolen mukaan, vaan työryhmät kasataan aina parhailla mahdollisilla ammattilaisilla. Hän työskentelee yhdessä Suomen suurimmista tuotantoyhtiöstä ja hänen kokemuksensa rajautuvat lähinnä tähän yhteen tuotantoyhtiöön, joten haastattelun tulokset kertovat vain kyseisen tuotantoyhtiön toiminnasta.

Haastateltava D:n mukaan työryhmät kasataan jokaiseen tuotantoon sen mukaan, millainen budjetti tuotannolla on käytettävissä ja minkälaista osaamista kaivataan. Hän on huomannut, että lähivuosina naiset teknisillä osastoilla ovat lisääntyneet. Yhä useampi nainen hakee avoimella työhakemuksella tuotantoihin, joten työryhmiä kasatessa on myös vaihtoehtona palkata nainen. Hän kuitenkin painottaa, että työryhmiä ei kasata sen mukaan, että sukupuolijakauma olisi tasainen, vaan henkilökemioiden ja osaamistason mukaan. Niin kuin alalle on ominaista, työntekijöiden hakuprosessi toimii usein verkostojen kautta. Haastateltavan mukaan on turvallisempaa ottaa tuttuja tekijöitä, koska sillä tavalla

pystyy ennakoimaan tulevan projektin toimivuutta. On myös vähemmän arvaamattomia tekijöitä kemioiden ja kaiken muun suhteen.

Elokuva- ja tv-ala on tällä hetkellä aiempia vuosia enemmän projekteja käynnissä, mikä aiheuttaa haastateltava D:n mukaan sitä, että verkostot laajenevat ja tekijät tutustuvat jälleen uusiin tekijöihin. Tämän vuoksi haastateltavan mukaan on tärkeää lähettää avoimia työhakemuksia itselle uusiin tuotantoyhtiöihin. Hän sanoo, että työnhaussa on kaikista tärkeintä osoittaa, että on halua ja motivaatiota kyseiselle osastolle. On hankala palkata ketään, jos kukaan ei työtä hae. Paljon puhuttu valo- ja grip-osaston työn fyysisyyssykään ei ole este naisille, sillä tärkeintä on asenne, palo ja kiinnostus työtä kohtaan. Verkostojen vuoksi työllistymiselle on kriittistä myös se, että tekee työnsä hyvin, on reipas ja nöyrä oppimaan uutta. Haastateltava D sanoo, että tärkeintä on löytää se oma suuntaus ja osaamisala, koska silloin tekee työt paljon paremmin ja pystyy etenemään.

Haastateltava C on kuullut, että valoryhmiin haetaan välillä naisia sen vuoksi, että naiset vaikuttavat työilmapiiriin. Hänen mukaansa valoryhmissä työnteko on joskus ”äijäilyä”, joka luo paineita miehille ja naisen läsnäolo keventää tunnelmaa. Tämä liittyy haastateltava C:n mukaan siihen, että naisilla ja miehillä on ”erilainen tapa kommunikoida, suhtautua asioihin ja ylipäätään olla olemassa”. Myös haastateltava D sanoo, että miespuoliset HOD:it ottavat tietoisesti naisia alaisikseen, jotta ryhmä olisi monipuolisempi. Haastateltava B toivoisi, että tekijät poistuisivat mukavuusalueeltaan työryhmiä kootessaan ja olisivat rohkeampia valitsemaan uusia tekijöitä. Haastateltava F kertoo saaneensa lähes kaikki työkeikkansa suhteilla ja painottaa niiden tärkeyttä. Haastateltava E on saanut työnhaussa positiivista palautetta siitä, että hän on nainen teknisellä alalla.

Jotenkin olettais että tulisi sellaista, et hei mitä sinäkin nuori mimmi tulet tänne näin vaan päinvastoin, et enemmän semmoista et hei onpa siistiä! En tiedä voiko se jotenkin tuoda plussaa työnsaantiin. Koska tuotannon ihmiset usein on naisia, jotka palkkaa, niin tuntuu ne on usein innoissaan siitä et vitsi miten siistiä saada meidän kameratiimiin naisia. Se on kiva juttu kuulla. Haastateltava E.

5.5 Haastateltavien omia kokemuksia alalla työskentelystä

Keskustelut haastateltavien kokemuksista alalla työskentelystä vaihtelivat hieman, mutta jokainen kuitenkin tunsi, että suurimmaksi osaksi ovat kokeneet tasa-arvoista kohtelua ja kunnioitusta muilta työntekijöiltä. Vain haastateltavat E, D ja F olivat kokeneet suoraa sukupuoleen kohdistuvaa syrjintää kertaluontoisesti. Haastateltava B kertoo, että on säästynyt ahdistelulta, mutta joillain miehillä on ollut suuri tarve ilmaista, että heillä on puoliset ja perheet, eikä ”heihin kannata ihastua”. Tämä oli mielenkiintoinen näkemys naisten ja miesten välisen työsuhteen haasteista. Haastateltava F kertoo olevansa luonteeltaan itsevarma tekniikan kanssa, eikä siksi jätä epäilyksen sijaa muille. Haastateltavat A ja C olivat pelänneet alalle astumista, sillä heistä tuntui, että heidän on todistettava kykynsä vain siksi, että ovat naisia, mutta nämä pelot osoittautuivat täysin turhiksi. He kumpikin ovat myös kokeneet oman ammattialansa miesten tuen juurikin naisosaajia kohtaan. Alalla pitkään työskennelleet ovat kehuneet naisten suurta motivaatiota ja ammattitaitoa.

Oon ollut hyvin onnekas sen suhteen mielestäni, että tällä alalla ihmiset ovat olleet vastaanottavaisia ylipäättään nuorille tekijöille ja sit se, että voisi kuvitella, että on vaikeee myydä itsenä naisgrippinä mutta toistaiseksi ei ole ollut mitään ongelmaa sen suhteen. On ollut hyviä ihmisiä ympärillä, jotka on opettanut ja ottanut asiakseen myöskin auttaa ja opettaa. Haastateltava A.

Haastateltavat eivät juurikaan kokeneet, että heidän työssään olisi selkeitä rajoitteita naisille. Haastateltava B:n mukaan äänisuunnittelu sopii kaikille, täytyy vain pitää kuuntelemisesta. Haastateltava A tietää, että hänellä itsellä on fyysisiä rajoitteita voiman suhteen, mutta hän myöntää sen ja osaa pyytää apua. Hän painottaa, että jos hän ei pyytäisi apua, voisi joko laite tai ihminen mennä rikki. Myös haastateltava C sanoo, että on oppinut pyytämään apua työssään, vaikka hieman edelleen on sellainen olo, että täytyisi todistella, että pystyy. Haastateltava F kertoo, ettei voi tietää rajoittaako hänen työnsaantiaan hänen sukupuolensa, mutta ainakin hän on työllistynyt hyvin. Haastateltava D puhuu siitä, kuinka kaikki on suurimmaksi osaksi kiinni tahdosta ja motivaatiosta. Tällöin fyysiset ominaisuudet tulevat toissijaisiksi.

Enemmän kuin se et paljonko painat tai minkä kokoinen olet tai minkä kokoinen lamppu, niin se on siitä asenteesta, ja palosta työhön ja kiinnostus siihen. Haastateltava D.

Toisten naisten kanssa työskentely oli haastateltavien mukaan ihanan virkistävää ja joillekin se toi turvaa. Haastateltava A sanoi, että hänestä oli lohdullista, kun ensimmäisessä alan tuotannossa, jossa hän oli harjoittelussa, valo-osastolla oli harjoittelussa toinenkin nainen. Hänestä se oli helpottavaa ehkä siksi, että pieni paine lähti itseltä pois, kun ei tarvinnut olla ainoa. Haastateltava C ajattelee, että naiset tukevat toisiaan työllistymisen suhteen ja toivoo tiettyjä assistentteja itselleen. Haastateltava E:llä oli itsellä kaksi oma-kohtaista kokemusta naiskollegasta, joista toinen oli negatiivinen ja toinen positiivinen. Hän uskoi, että negatiiviseen kokemukseen vaikutti henkilökemiat, sillä toisen kanssa työnteko on sujunut helposti. Hänen mukaansa on mukavaa, kun voi puhua tietyistä asioista naiselle, sillä työporukat ovat usein tiiviitä ja miesvaltaisia, eikä kaikkea voi aina sanoa ääneen. Haastateltava A oli kerran projektin jälkeen kuullut, että hänen esimiehensä oli pohtinut mahdollisia ongelmia, jos työryhmässä olisi kaksi naista, mutta haastateltava itse ajatteli, että on vain mukavaa, jos tuotannossa on muitakin naisia. Naiset ovat hänen mukaansa ”keskenään vaan jes, meitä on näin paljon”.

Kaikista haastatteluista paistoi läpi, että jokainen nautti työstään ja oli ylpeä siitä, mitä tekee. Kysyinkin jokaiselta teknisellä alalla työskentelevältä haastateltavalta, mikä on heidän työssään parasta. Vastaukset olivat ilahduttavia.

Sanoisin, että se on parasta, kun joka päivä on erilainen. Joka kerta kun menee keikalle, niin se on taas ihan eri juttu mitä tekee, vaikka olisikin vähän samanlainen mutta joka kerta oppii taas lisää. Siistein juttu, mitä itse pystyy tekemään. Haastateltava A.

Ihaninta on se, että projekti vaihtuu, tutustuu uusiin ihmisiin, kokee ja näkee uusia asioita näiden aina vaihtuvien projektien kautta. Se sopii mulle kaikista parhaiten ja voi kehittää itseään moniulotteisesti. Haastateltava B.

Mun mielestä se on yks parhaita (puolia valoryhmässä työskentelyssä), että on se oma radiopuhelinkanava, sulle syntyy päivän aikana semmoinen et

sulla on se sun oma jengi ja voi puhuu mitä vaan radiopuhelimeen häiritsemättä tuotannon etenemistä. Valoryhmä on yleensä ulkona ja kaikki muut sisällä, Mä itse pidän siitä, se on paljon rauhallisempaa työntekoa. Haastateltava C.

Kyllä se mun mielestä on ihan yleinen juttu, että valoryhmällä on yleensä aina kaikista hauskinda. Haastateltava C.

Tosi moni asia (on parasta). Ensinnäkin se, kun sä onnistut, teet hyvin sun duunit, siitä tulee tosi hyvä fiilis! Tykkään meidän alan yhteisöllisyydestä, - ollaan niinkun oma perhe. Haastateltava E.

Mulle tosi tärkeää enenemissä määrin on ollut musiikinkäyttö - se sen oikean moodin löytäminen, se kun se naksahtaa se juttu ja se musiikki on just oikeeta, ja se itsensä liikuttaminen. Sitten varmaan ihan yhtä tärkeenä ne ihmiset joiden kanssa tekee duunia. Ja sit tykkään tosi paljon siitä, että mulla on assareita joita saan kouluttaa ja auttaa ja oppia niitä tuntemaan ja auttaa niitä eteenpäin elämässään ja urallaan. Se on mulle tärkeää. Haastateltava F.

5.6 Haastattelujen yhteenveto

Haastatteluista kävi ilmi, että naisia on alalla ja teknisillä osastoilla karkeasti ja yleisesti ajatellen paljon vähemmän kuin miehiä. Suurimmaksi syyksi naisten määrän vähydelle mainittiin työn fyysisyys. Moni pohti sitä, että etenkin valoryhmässä on pakko jaksaa nostaa ja kantaa painavia tavaroita ja siksi sitä osastoa saatetaan karttaa. Tästä syystä ajateltiin myös, että kameraryhmään on naisilla ollut matalampi kynnys suuntautua, sillä työ ei ole yhtä raskasta. Toinen merkittävä syy haastateltavien mielestä oli nimenomaan työn teknisyyt. Ajatellaan, että miehet ovat teknisesti orientoituneempia kuin naiset ja jotkut naiset saattavat jopa pelätä teknologiaa.

Haastateltavilla oli pääosin positiivisia kokemuksia alalla työskentelystä. He eivät juuri-kaan olleet kokeneet syrjintää, muutamia yksittäisiä kertoja lukuun ottamatta, ja osalle haastateltavista oli henkilökohtaisesti kehuttu naisia teknisten osastojen työntekijöinä.

Haastateltavat näkivät muutoksen tapahtuneen ja tapahtuvan alan sukupuolijakaumassa, sillä alalle on hakeutunut lähivuosina huomattavasti enemmän naisia kuin ennen. Jokainen haastateltava piti omasta työstään ja suurin osa kannusti naisia hakeutumaan teknisille aloille.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuoda ääni teknisillä aloilla työskenteleville naisille sekä kääntää elokuva-alan ammattilaisten ajatukset tasa-arvoisempaan tulevaisuuteen selvittämällä, kuinka paljon tai vähän naisia alalla työskentelee ja miksi. Työni rakenne muokkautui kuin itsestään, sillä halusin selvittää, onko ala edelleen kaavoihin kangistunut työroolien suhteen. Selvitykseni perusteella alalla työskentelee edelleen todella paljon enemmän miehiä, joten luonnollisesti lähdin selvittämään, että johtuisiko suuri sukupuolijakauma koulutuksesta. Kun selkeää syy-seuraussuhdetta ei koulujen tilaotakaan löytynyt, seuraava selkeä askel oli kysyä suoraan alalla työskenteleviltä naisilta heidän näkemyksiään asiasta.

Haastattelut teknisten alojen ammattilaisten kanssa olivat äärimmäisen mielenkiintoisia ja hoituvat yllättävän helposti. Pelkäsin, että haastateltavia on hankala löytää tai heihin on hankala saada yhteys, mutta lähes jokainen heistä lähti innolla mukaan ja he kokivat työni aiheen tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi. Suurimmaksi hankaluudeksi koin faktatietojen löytämisen alojen naisammattilaisista. Suurin osa lähdemateriaalien suomalaisista elokuvantekijöistä olivat miehiä ja naisista puhuttiin vain satunnaisesti. Tästä aiheutui johtopäätökseni siitä, että naisia on ollut ja on edelleen paljon vähemmän kuin miehiä. Johtopäätöstäni tukee myös tekemäni selvitys elokuvien työryhmien sukupuolijakaumasta, jonka tulosten mukaan miehet johtavat Suomen elokuva alaa edelleen.

Opinnäytetyöni ja tutkimukseni onnistui mielestäni hyvin siihen nähden, kuinka hankala aiheita on käsitellä. Työtä tehdessäni ja ammattilaisten kanssa keskustellessani ei löytynyt yhtä tai kahta tiettyä syytä sille, miksi naisia on edelleen elokuvien teknisillä osastoilla niin paljon vähemmän kuin miehiä. Haastateltavat mainitsivat useaan otteeseen fyysiset tekijät sekä teknisen orientoitumisen syynä sille, että miehiä on alalla enemmän. Suurin osa heistä kuitenkin ajatteli myös, ettei nämä tekijät poissulje sitä, etteikö naiset voisi alalla pärjätä tai sinne sopia. Ajattelen itse samoin haastateltavien kanssa, sillä uskon, että alamme on jo kehittynyt siihen pisteeseen, esimerkiksi laitteistojen koon ja painon suhteen, että naiset voivat pärjätä alalla täysin yhtä hyvin kuin miehetkin ja miksei jopa paremmin. Alamme on rankka, mutta äärimmäisen viehättävä ja toivon, ettei kukaan karta sitä siksi, että pelkää, ettei pärjäisi alalla.

Opinnäytetyöni on vain pintaraapaisu isoon ja tärkeään aiheeseen mutta pääsin mielestäni tavoitteeseeni asettamani rajauksen sisällä. Löysin ja loin tilastoja, joiden kautta alalla vallitsevaa sukupuolijakaumaa pystyi tutkimaan sekä löysin erinomaisia haastateltavia, joiden ääni kuuluu tekstissäni. Uskon, että työtä pystyy jatkamaan moneenkin suuntaan, sillä alan koulujen tilastoissa on varmasti enemmän tietoa, kun mitä minä sain haltuuni. Myös tärkeä osa alan tasa-arvoa, mikä jää työssäni uupumaan, on palkkaus. Olisi hienoa, jos sukupuolten välistä tasa-arvoa tutkittaisiin myös siltä kannalta, onko meidänkin alalla miehen euro naiselle vähemmän. Suuri aihekokonaisuus olisi myös selvittää, kuinka ja minne alamme opiskelevat naiset suuntautuvat työelämässä, sillä työni käsittelee vahvasti vain elokuva-alaa.

LÄHTEET

Ammatti: Elokuvaohjaaja Pirjo Honkasalo. Yle.fi. Katsottu 27.5.2018.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2018/03/01/naisia-elamansa-paaroolissa-dokumentteja-ja-haastatteluja-innostavista-naisista>

Bagh, P. von. 1998. Elokuvan historia. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Bagh, P. von. 2005. Suomalaisen elokuvan uusi kultainen kirja. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Bartyzel, M. 2013. The Week. Girls on Film: How women were written out of film history. Julkaistu 30.8.2013. Luettu 17.4.2018.

<http://theweek.com/articles/460590/girls-film-how-women-written-film-history>

Elonet: Lintumies. 2018. Kansallisfilmografia. N.d. Luettu 24.9.2018.

<https://www.elonet.fi/fi/elokuva/118919>

Hutchinson, P. 2016. The Guardian.com. Leading ladies: the women who helped build Hollywood. Julkaistu 7.3.2016. Luettu 17.4.2018

<https://www.theguardian.com/film/filmblog/2016/mar/07/women-pioneers-of-early-cinema-alice-guy-blache-mary-pickford>

Nummelin, J. 2009. Elokuvan lyhyt historia. Helsinki: BTJ Finland Oy.

Puchko, K. 2015. Mental floss.com. 15 Women of Cinema History You Should Know. Julkaistu 10.8.2015. Luettu 17.4.2018.

<http://mentalfloss.com/article/66924/15-women-cinema-history-you-should-know>

Sundqvist, J. 2017. Yle.fi. Ensimmäiset neljä naista – vai he saivat ohjata suomalaisen elokuvan kultakaudella. Julkaistu 24.3.2017. Luettu 22.5.2017.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/03/24/ensimmaiset-nelja-naista-vain-he-saivat-ohjata-suomalaisen-elokuvan>

Wahlman, H. 2016. Kelaamo blogi. Missä voi opiskella elokuvaa? Julkaistu 3.5.2016. Luettu 27.9.2018.

<http://blog.kelaamo.fi/missa-voi-opiskella-elokuvaa/>

Wikipedia. Pirjo Honkasalo. Luettu 27.5.2018.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Pirjo_Honkasalo#cite_note-4

Women film pioneres project: Lois Weber. N.d. Luettu 17.4.2018.

<https://wfpp.cdrs.columbia.edu/pioneer/ccp-lois-weber/>

Henkilökohtainen tiedonanto:

Jämsen, J. Johtamisen tietopalvelu (MIS) Elokuva-alan teknisten suuntausten sukupuolijakauma opinnäytetyön lähdemateriaaliksi. Sähköpostiviesti. mis@aalto.fi. 11.10.2018

Näränen, P. Koulutuspäällikkö. Tutkimusmateriaalia opinnäytetyötä varten, koskien teknisten suuntausten sukupuolijakaumaa. Sähköpostiviesti. Pertti.naranen@tamk.fi. 1.10.2018.

Talvio, R. Tutkimusvastaava. Yhteistyö opinnäytetyön tiimoilta? Sähköpostiviesti. Raija.talvio@gmail.com. 14.9.2018

Virtanen, I. Opintokoordinaattori. Tutkimusmateriaalia opinnäytetyötä varten, koskien teknisten suuntausten sukupuolijakaumaa. Sähköpostiviesti. Ilona.virtanen@aalto.fi. 1.10.2018.

LIITTEET

Liite 1. Selvitys vuoden 2017 suomalaisista elokuvista

Suomalaiset elokuvat 2017

Työtiimit	95		Heinähattu, Viltti...		Ikitie		Joulumaa		Onneli, Anneli...		Saattokeikka	
	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M
Ohjaaja	0	1	1	0	0	1	1	0	1	0	0	1
Tuottaja	0	3	0	1	0	1	1	0	2	0	0	3
Tuotanto	1	3	4	7	8	6	2	2	3	0	4	3
Apulaisohjaus	2	2	1	1	3	6	1	2	1	1	1	1
Järjestys	0	2	0	4	0	3	1	1	1	1	0	2
Kuvaaja	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	1
Kameratiimi	2	7	2	2	1	11	2	2	1	5	3	5
Valaisija	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Valotiimi	0	3	0	6	0	9	0	6	0	4	0	6
Grip	0	2	0	2	0	5	0	2	0	2	0	1
Äänisuunnittelija	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Äänitiimi	1	10	0	5	2	16	0	5	1	8	0	8
Lavastus / Rekvi	3	5	3	7	0	6	5	8	6	6	5	8
Puku / Maski	4	0	3	1	13	3	1	0	8	0	3	0
Leikkaaja	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	0	1
Edit-tiimi	1	7	0	10	1	10	4	5	0	19	2	9
Ylläoleva työryhmä	14	49	14	50	28	81	20	35	26	48	18	51
Tekninen työryhmä	4	32	2	29	4	57	9	22	4	40	5	33

Työtiimit	Iken se kestää		Miami		Napapiirin sakarit 3T		Tuntematon sotilas		Tom of Finland		Yösyöttö	
	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M
Ohjaaja	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	1	0
Tuottaja	0	2	1	0	0	2	1	2	2	1	0	2
Tuotanto	1	4	8	2	3	5	13	15	6	9	6	2
Apulaisohjaus	0	2	1	2	2	1	7	7	8	9	2	0
Järjestys	0	2	1	1	0	3	1	22	8	14	1	1
Kuvaaja	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Kameratiimi	2	1	1	4	0	9	4	28	1	9	3	4
Valaisija	0	1	0	1	0	1	0	2	0	3	0	1
Valotiimi	0	4	0	4	0	4	3	18	1	22	1	5
Grip	0	0	0	2	0	2	0	4	0	7	0	2
Äänisuunnittelija	0	1	0	1	0	1	0	1	0	2	0	1
Äänitiimi	0	6	0	9	0	6	1	10	1	21	0	7
Lavastus / Rekvi	2	4	5	6	3	1	8	11	15	40	2	3
Puku / Maski	6	0	7	3	14	0	31	5	31	4	6	0
Leikkaaja	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Edit-tiimi	0	5	2	6	0	10	2	20	6	22	0	7
Ylläoleva työryhmä	12	34	27	43	23	47	71	148	79	166	22	37
Tekninen työryhmä	3	19	3	28	0	35	10	85	9	88	4	29

Työtiimit	Tuntematon maa		Toivon tuolla...		Lauri Mäntyvaarn tuuheet...	
	N	M	N	M	N	M
Ohjaaja	0	1	0	1	1	0
Tuottaja	0	2	0	1	0	1
Tuotanto	1	4	4	4	4	1
Apulaisohjaus	2	1	1	0	1	1
Järjestys	1	2	0	1	0	3
Kuvaaja	0	1	0	1	0	1
Kameratiimi	2	5	2	0	2	7
Valaisija	0	1	0	1	0	1
Valotiimi	0	3	0	5	1	5
Grip	0	2	0	0	0	1
Äänisuunnittelija	0	2	0	1	0	2
Äänitiimi	0	2	0	3	1	3
Lavastus / Rekvi	2	3	2	7	7	9
Puku / Maski	6	0	3	0	16	0
Leikkaaja	0	1	0	1	1	0
Edit-tiimi	2	13	0	2	1	10
Ylläoleva työryhmä	16	43	12	28	35	45
Tekninen työryhmä	4	30	2	14	6	30

Yhteensä	N	M
Kaikki	418	905
Tekninen työryhmä	68	572
Ohjaaja	7	8
Tuottaja	7	21
Kuvaaja	2	13
Kameraryhmä	28	99
Valaisija	0	15
Valotiimi	6	104
Grip	0	34
Äänisuunnittelija	0	18
Äänitiimi	7	119
Leikkaaja	4	11
Edit-tiimi	21	155

Liite 2. Salla Hämääläisen taulukko vuoden 2016 suomalaisista elokuvista

Talvio, R. Tutkimusvastaava. Yhteistyö opinnäytetyön tiimoilta? Sähköpostiviesti.

Raija.talvio@gmail.com. 14.9.2018

Salla Hämääläisen taulukko elokuvista vuodelta 2016

	Kokoillan fiktio		Kokoillan dokumentti	
	M kpl	N kpl	M kpl	N kpl
Ohjaaja	15	4	10	2
Ohjaajaryhmä	19	17	1	1
Käsikirjoittaja	23	11	14	2
Tuottajat	58	29	16	10
Tuotantoryhmä	0	11	3	6
Kuvaaja	19	0	15	2
Kameraryhmä	115	36	31	2
Valaisija	18	0	1	0
Valoryhmä+grip	129	2	2	1
Leikkaaja	18	2	6	5
Editointiryhmä/kuvapost	66	7	30	3
Säveltäjä/musiikki	27	2	9	1
Äänisuunnittelija	18	1	9	0
Äänittäjä	19	0	7	2
Ääniryhmä	129	10	38	4
Lavastaja	10	9	0	1
Lavastusryhmä/Art/Prop	80	53		
Puvustus	2	82	0	2
Maski	4	74	0	6
Kaikki ammattiryhmät	769	350	192	50 naisia 30 %
Puvustajat + maski	6	156	0	8 miehiä 3 %
Kaikki muut paitsi puv. + maski	763	194	192	42 naisia 20 %

Liite 3. Teemahaastattelukysymykset

Teknisessä roolissa työskentelevälle:

- Haastateltavan tausta
 - o Mitä opiskellut, jos opiskellut
- Missä rooleissa on alalla työskennellyt?
- Mitä ajattelee naisista elokuvien teknisellä osastolla?
 - o Onko naisia vähän vai paljon?
 - o Miksi on vähän, jos on?
 - o Onko työssä rajoitteita naisille?
- Millaisia kokemuksia alalla työskentelystä?
 - o Kuinka on tullut kohdelluksi?
- Mikä on omassa työssä parasta?

Tuottajalle:

- Kuinka työryhmiä kasataan?
 - o Vaikuttaako sukupuoli työryhmän kokoonpanoon?
 - Mitä ajattelee naisista elokuvien teknisellä osastolla?
 - o Onko naisia vähän vai paljon?
 - o Miksi on vähän, jos on?
- Millaisia kokemuksia alalla työskentelystä?

